

Ēka Bauskā, Rīgas ielā 20

Arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija

Pasūtītājs: Jūlija Bosko
Bauska, Upes 3, LV3901

Līgums: LĪGUMS Nr. 2, noslēgts 2017. gada 1.jūnijā

Izpildītājs: SDV Ina Līne
Reģ. Nr. 11116412087
Biržu iela 10–14, Bauska, Bauskas nov., LV 3901
e-pasts: inline@inbox.lv
tālrunis: 29129916

Bauska, 2017

Saturs

1.	Ievads	3. lpp.
2.	Ēkas vēsture un būvvēsture	4. lpp.
	Ziņa par ēkas vēsturi	5. lpp.
	Ziņas par mājas un zemes gabala īpašniekiem	9. lpp.
3.	Vēsturiski attēli	10. lpp.
4.	Apjoms, konstrukcijas, plānojums	17. lpp.
	Pagrabs	17. lpp.
	Celtnes fasādes	19. lpp.
	Jumts un pārseguma konstrukcijas	30. lpp.
	Plānojums	36. lpp.
5.	Logi	40. lpp.
	Konstrukcija	40. lpp.
	Logu furnitūra	44. lpp.
	Slēgi	51. lpp.
	Pārskata tabula	53. lpp.
6.	Durvis	69. lpp.
	Pārskata tabula	77. lpp.
7.	Kāpnes	82. lpp.
8.	Grīdas	83. lpp.
9.	Interjera apdare	86. lpp.
10.	Apkures ietaises	88. lpp.
11.	Secinājumi, rekomendācijas	95. lpp.
12.	Shēmas, rekonstrukcijas	99. lpp.
13.	Pielikumi	103. lpp.
	Avoti, publikācijas	103. lpp.
	Būvgaldniecības detaļu uzmērījumu skices	108. lpp.

Ievads

Ēka Rīgas ielā 20 atrodas valsts nozīmes pilsēt būvniecības pieminekļa “Bauskas vecpilsēta” (valsts aizsardzības Nr. 7425, KM 1998. gada 29. oktobra rīkojums Nr. 128) teritorijā. Būve kopumā saglabājusi apjomu, kāds tas izveidojies 19. gs. beigās, un oriģinālās konstrukcijas, tomēr dažādos laikos veiktu pārbūvju un remontdarbu rezultātā mainījies tās plānojums, zuduši daudzi sākotnējie elementi un ievērojami mazinājusies ēkas estētiskā pievilcība. Būtiskas autentiskās detaļas un informācija par ēkas sākotnējo izskatu lielā mērā zaudēta padomju laikā, kad celtni ekspluatēta atklāti pragmatiski un nerespektējot to kā arhitektūras pieminekli. Lai precizētu, kādas ēkā saglabājušās kultūrvēsturiskās vērtības, saprastu tās sākotnējo izskatu un rastu pamatoju ēkas sākotnējā veidola atjaunošanai, ļaujot ēkai organiski iekļauties Bauskas vecpilsētas vēsturiskajā vidē, veikta celtnes arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija. Inventarizāciju sakarā ar ēkas renovācijas ieceri pasūtījusi tās īpašniece, izpildot Bauskas novada domes 2016. gada 31. martā apstiprināto saistošo noteikumu Nr. 8 prasības, saskaņā ar kurām Bauskas vecpilsētās teritorijā esošajām celtnēm pirms šādu darbu uzsākšanas jāveic ēkas arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija ar mērķi konstatēt, fiksēt un novērtēt vēl esošās ēkas autentiskās substances, kā arī dot rekomendācijas to saglabāšanai, renovācijai un restaurācijai.

Inventarizācijas organizētāji dalībnieki un apstākļi

Būves inventarizāciju pasūtījusi ēkas īpašniece, noslēdzot līgumu ar SDV mg. art. Inu Līni. Inventarizācija veikta 2017. gada jūlijā un augustā, pieaicinot kā konsultantus mg. art. Daini Bruģi (izpēte dabā, foto fiksācija), restauratoru-vecmeistaru Jāni Cepli (krāsojumu zondāžas) un tehniķi Edgaru Bruģi (shēmas, rekonstrukcijas zīmējumi). Konsultācijas un palīdzību informācijas precizēšanā sniedza arī Bauskas muzeja galvenā krājuma glabātāja Ilva Strautzele un Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Zemgales reģionālās nodaļas valsts inspektore Mārīte Putniņa. Inventarizācijas laikā tika apsekotas gan mājas fasādes, gan visas iekštelpas, tai skaitā arī ēkas bēniņi.

Inventarizācijas atskaites saturs un forma

Inventarizācijas rezultāti apkopoti vienā sējumā, kas sagatavots 3 eksemplāros – pa vienam pasūtītājam, Bauskas novada Būvvaldei un izpildītājam. Pasūtītājam iesniegtajam sējumam pievienots arī inventarizācijas teksts un attēli digitālā versijā.

Inventarizācijas sējumā iekļauts pa nodaļām strukturēts teksts, kuru papildina tam saturiski atbilstošas ilustrācijas – pētniecības gaitā iegūti digitālā formātā uzņemti fotoattēli ar komentāriem, vēsturiski fotoattēli, kā arī izpētes rezultātus un secinājumus atspoguļojoši zīmējumi – digitāli sagatavoti plāni-shēmas un rekonstrukcijas zīmējumi. Izpētē konstatēto krāsu toņu identificēšanai lietots NCS sistēmas krāsu katalogs NCS INDEX 1950.

Visi inventarizācijas laikā fotografētie un iegūtie attēli digitālā formātā glabājas pie izpildītāja.

Pētniecības metodes

Vēsturiskās, dokumentālās un attēlu informācijas apkopošana, vizuālā apsekošana, krāsojumu zondāžas, foto fiksācija, atradumu kartēšana.

Ēkas vēsture un būvvēsture

1. attēls. Ēka Rīgas ielā 20, skats no ZA.

Bauskas pilsētas Rīgas ielas 20 apbūve pie Rīgas un Kalēju ielas krustojuma sastāv no četrām būvēm, kas atrodas uz viena gruntsgabala – dzīvojamās mājas (kadastra Nr. 4001004010001) un trim savstarpēji bloķētām saimniecības ēkām (kadastra Nr. 4001004010002, 4001004010003 un 4001004010005). Dzīvojamā ēka ar garāko fasādi orientēta pret Rīgas ielu. Lai gan dzīvojamās ēkas orientācija precīzi neatbilst debespusēm, šis inventarizācijas ietvaros tās garenfasādes pieņemts apzīmēt kā Z un D, bet gala fasādes – kā A un R fasādes.

2. attēls. Ēkas Rīgas ielā 20 novietojums gruntsabalā un tās orientācija pēc debespusēm.

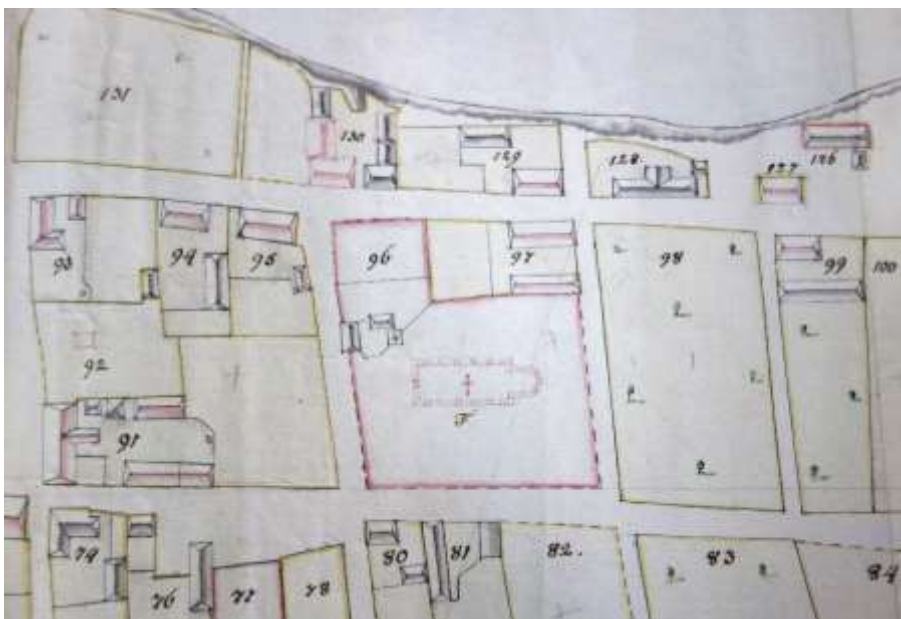
Ēkas adrese līdz 1934. gadam bija Sudmalu iela 20, no 1934. līdz 1940. gadam – Vienības iela 20¹, no 1941. gada – Rīgas iela 20.

¹ Bauskas Vēstnesis, Nr.47 (23.11.1934)

Ziņas par ēkas vēsturi

Publicētajos materiālos konkrēts ēkas celšanas gads nav atrodams, tāpēc, lai precizētu tās uzbūvēšanas laiku un, iespējams, arī ēkas cēlāju, būtu nepieciešams veikt padziļinātas arhīvu materiālu studijas, kādas inventarizācijas ietveros nav paredzētas.

Jau 18. gadsimta beigās šajā vietā bijusi ēka ar dakstiņu jumtu. To apliecina 18. gs. beigās (1797. gadā) H. J. Krāmera zīmētais Bauskas pilsētas plāns, kurā redzams, ka jau tolaik uz 97. gruntsgabala atradušās divas paralēli tagadējai Rīgas ielai novietotas ēkas. Tāda pat situācija fiksēta arī 1840. gadā, bet 1848. gada pilsētas plānā atzīmēta tikai viena ēka – tā, kas atradās tieši līdzās Rīgas ielai - resp., vēl tagad pastāvošā ēka Rīgas ielā 20.

3. attēls.

Heinriha Johana Krāmera 1797. gadā sastādītā Bauskas pilsētas plāna fragments. Gruntsgabalā Nr. 97 attēlota inventarizējamā dzīvojamā ēka un tās saimniecības ēka. Ēku marķējums plānā (ietonējums ar sārta krāsu) liecina, ka abām tolaik bijuši dakstiņu jumti.

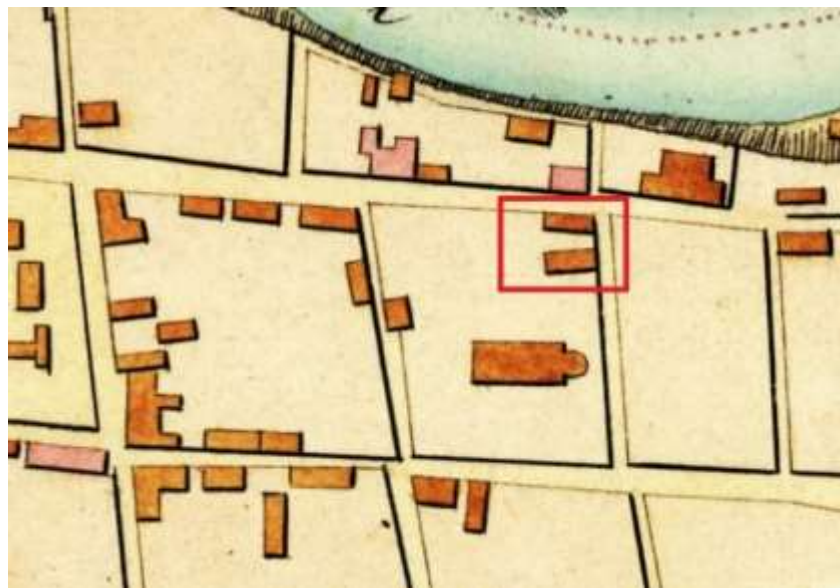
LVVA, 1679. fonds, 156. apraksts, 111. lieta

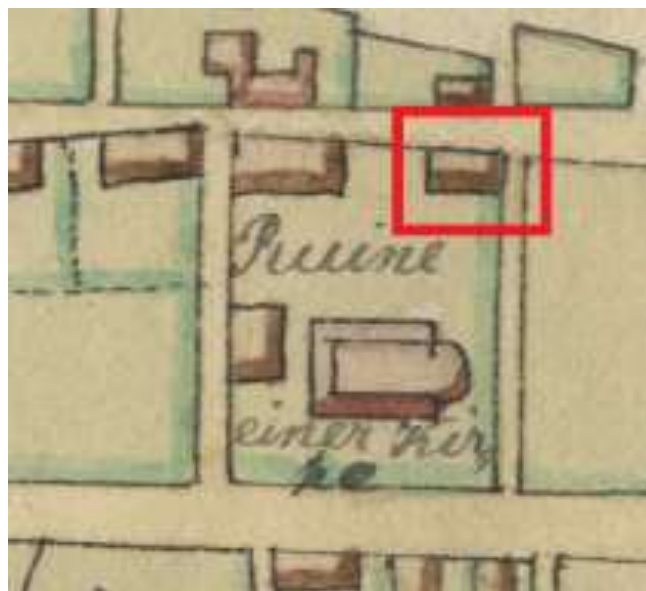
4. attēls.

1840. gada Bauskas pilsētas plāns (kopskats un fragments, kurā ar sarkanu līniju apzīmētas ēkas uz konkrētā gruntsgabala.

LVVA, 6828. fonds, 2. apraksts, 454. lieta, 43. lapa

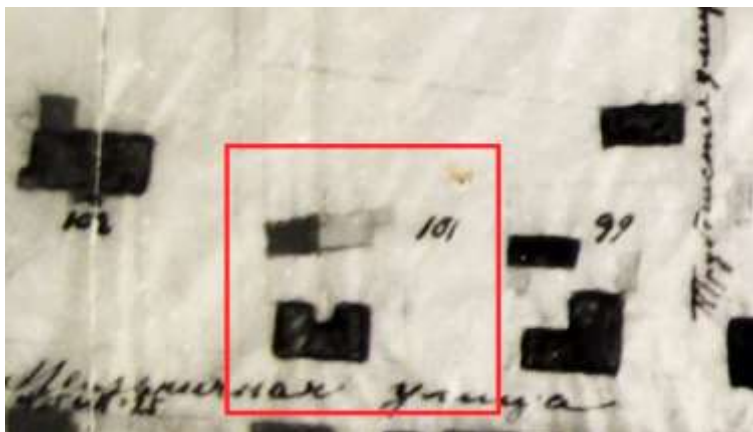

5. attēls. 1848. gada Bauskas pilsētas plāns
(kopskats un fragments ar konkrēto gruntsgabalu).
LNB, RRGN, inv. Nr. R Kt L-2/63

6. attēls.
1882. gada Bauskas plāna kopskats un
fragments ar konkrēto gruntsgabalu.
LVVA, 1679. fonds, 156. apraksts, 106. lieta

Jaunu informāciju par apbūvi konkrētajā vietā sniedz 1882. gada plāns. Tajā mūs interesējošā gruntsgabālā (tagad tas apzīmēts ar Nr. 101) fiksēts dārzs un trīs ēkas, no kurām divas bijušas koka (dzeltenā krāsā), bet viena – mūra (sarkanā krāsā). Redzams, ka uz šo brīdi inventarizējamās ēkas konfigurācija nedaudz mainījies – koka ēka pie tagadējās Rīgas ielas pagalma pusē ieguvusi divas nedaudz izvirzītas piebūves. Tas ļauj secināt, ka starp 1848. un 1882. gadu inventarizējamā ēka pārbūvēta. Analoga situācija attēlota arī 1899. gada plānā.

7. attēls.

Fragments no 1899. gada Bauskas pilsētas plāna.

Rundāles pils muzejs, Zinātniskais arhīvs

Plāns orientēts pretēji tradicionālajam – lapas augša vērsta nevis uz Z, bet D.

8. attēls.

Ēku izvietojums gruntsgabālā 1956. gadā.

Fragments no Bauskas pilsētas 1956. gada topogrāfijas (M 1:500). *Bauskas novada Būvvaldes arhīvs, inv. Nr. 35*

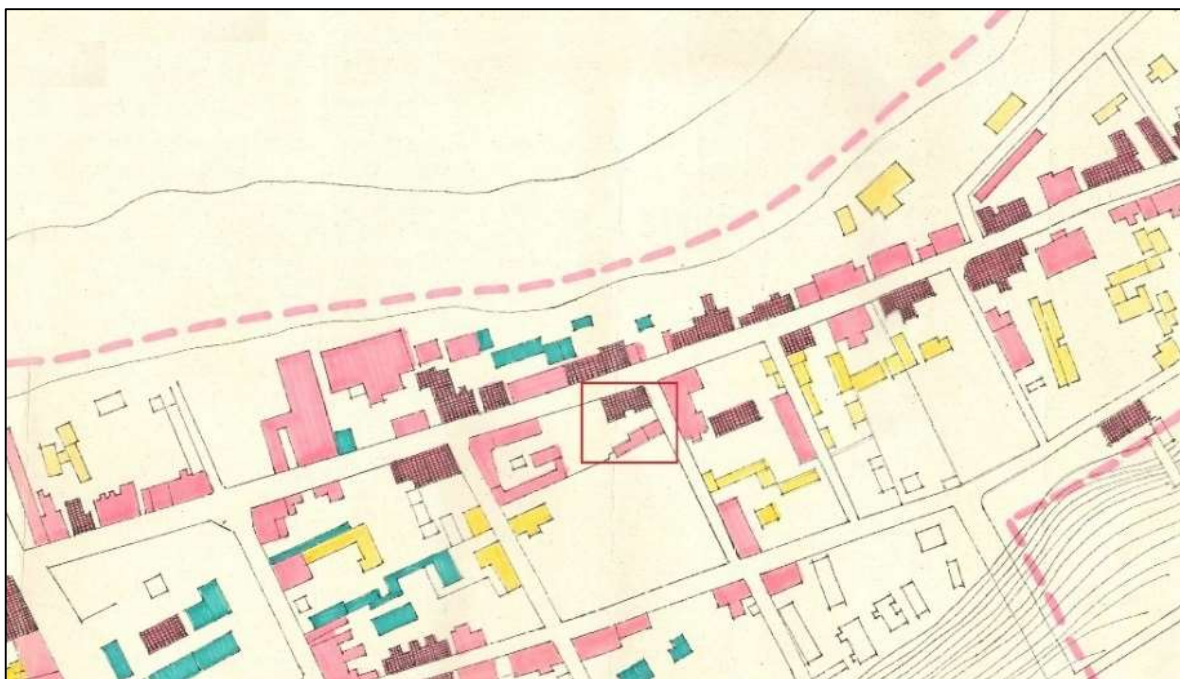
Plānā atzīmēts, ka ēka Rīgas ielas malā ir kara komisariāts, un tā ir dzīvojama koka celtne (ДЖ). Pagalmā attēlotas divas būves – koka dzīvojamā ēka (ДЖ) un koka nedzīvojamā ēka (ДН).

Ēkas konfigurācija ar divām no ēkas pamatapjoma nedaudz izvirzītām dažāda izmēra piebūvēm, kāda tā redzama 1882. gada Bauskas plānā, saglabājusies vismaz līdz 1956. gadam.

To apstiprina gan Bauskas pilsētas topogrāfiskā karte, kas datēta ar 1956. gadu, gan Bauskas vecpilsētas 1985. gada reģenerācijas plāns.

Kāda izskatījās un kad zudusi ēkas A puses piebūve, nav zināms, savukārt R puses piebūve, apšūta ar dēļiem, saglabājusies līdz mūsdienām.

1979. gadā LPSR Kultūras ministrijas Kultūras pieminekļu restaurēšanas projektēšanas kantora arhitekts A. Zandbergs, sastādot Bauskas pilsētas arhitektūras pieminekļu sarakstu, par ēku Rīgas ielā 20 norādījis, ka tā ir vienkārša koka ēka ar sākotnējo dzegu un pildrežģa konstrukcijas piebūvi. Kā arhitektoniski nozīmīgas detaļas norādītas ēkas ārdurvis ar aplodu, durvis uz pagrabu, logu apmales, stūru pilastrī un dekoratīva kokzāģējuma josla fasādē. Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Pieminekļu dokumentācijas centra arhīvā atrodama informācija, ka 1982. gadā ēkai veikts kapitālais remonts – fasādēm uzlikts jauns dēļu apšuvums un jauni pilastrī, jumtam uzklāts jauns viļņotā azbestšifera lokšņu segums un daļa logu vērtņu izgatavotas jaunas, izmantojot uz tām vecos apkalums. Aprakstā norādīts, ka ēkai saglabājusies sākotnējā dzega. Turpat 1982. gadā minēta arī pagalmā esošā saimniecības ēka, kas bijusi guļbūve ar konsoļu balstītu jumta pārkarī un dakstiņu jumtu. 1985. gadā sastādītajā Bauskas vecpilsētas reģenerācijas plānā ēka Rīgas ielā 20 marķēta kā arhitektūras piemineklis, savukārt pagalmā esošā apbūve – kā pilsēt būvnieciski nozīmīga vēsturiskās apbūves sastāvdaļa.

10. attēls.

Bauskas vecpilsētas reģenerācijas plāns ar apbūves izvērtējumu, 1985. gads, fragments.

Kā liecina ēku Rīgas ielā 20 marķējums (tās iekrāsotas tumši sarkanā un sārtā krāsā), viena no tām novērtēta kā arhitektūras piemineklis, bet otra kā pilsēt būvnieciski nozīmīga vēsturiskā apbūve.

VKPAI PDC

Ziņas par mājas un zemes gabala īpašniekiem, kā arī tās iemītņiem un rentniekiem publikācijās atrodamas tikai no 20. gadsimta sākuma un Latvijas Brīvvalsts perioda. Lai noskaidrotu ēkas īpašniekus 18. un 19. gadsimtā, nepieciešamas plašākas nepublicēto arhīva materiālu studijas.

Līdz 1945. gadam ēka kalpojusi kā dzīvojamā māja un dzīvokļu īres nams. Tajā atradušās arī dažādas iestādes un uzņēmumi.

Kopš 1901. gada ēkā dzīvojis un strādājis Bauskas ārsts Karls Beiers (1863.–30.08.1927.), kuram šī ēka, visticamāk, arī piederēja. Pēc K. Beiera nāves 1927. gada 1. novembrī dzīvokli un ēkā iekārtoto rentgena kabinetu pārņēmis vācu tautības ārsts Oskars Heinrihs Zigfrīds Kolbe², kurš te strādājis līdz 1931. gadam. 1939. gadā Kolbes ģimene repatriējās uz Vāciju. No 1931. gada te pacientus pieņēma ārsts H. Erdmanis³, bet no 1934. gada – ārsts G. Lemperts. Daļu ēkas izmantojuši arī juristi. Tā, 1932. gadā te dzīvoja un strādājis advokāts Aleksandrs Jakovļevs⁴, bet 1939. gadā – advokāts J. Filkovs.

No 1934.⁵ līdz 1938. gadam telpas ēkā Rīgas (toreizējā Vienības) ielā 20 izmantoja arī Bauskas 4. krājaizdevu sabiedrība.

Vēl zināms, ka 1940. gadā ēkā atradies Jelgavas slimnīcas Bauskas pārstāvniecības birojs.⁶ Mājā (domājams tās otrajā stāvā) bijuši arī dzīvokļi. Zināms, ka līdz 1939. gadam te dzīvojusi Auziņu ģimene⁷, kura 1939. gada repatriējusies uz Vāciju.

Padomju laikā īpašums, visticamāk, nacionalizēts. Pēc Otrā pasaules kara ēka tika izmantota kā LPSR Bauskas rajona kara komisariāts.

1983. gadā ēku Bauskā, Rīgas ielā 20 apsekoja arhitekte Iveta Melzobe, kura mājas aprakstā kā tās izmantotāju norādījusi Latvijas PSR Bauskas rajona kara komisariātu.

1984. gada 16. oktobrī Bauskas rajona Tautas deputātu padomes Izpildu komitejas Kultūras nodaļas Pieminekļu aizsardzības sektora vadītāja Aina Ušča noslēdza Aizsardzības saistību rakstu arhitektūras piemineklim “Dzīvojamā, tagad administratīvā ēka – 19. gadsimta pirmā puse”, kas atrodas valsts aizsardzībā ar Nr.10, Bauskā, Rīgas ielā 20. Līgums slēgts ar Bauskas rajona Dzīvokļu saimniecības pārvaldes priekšnieku Andreju Lazdu, kas apņēmis turpmāk saglabāt arhitektūras pieminekli un izmantot to tikai kā administratīvo ēku.

Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas ēka pārņemta Latvijas valsts īpašumā. 1991. gadā Bauskas pilsētas Tautas deputātu padome pieņēmusi lēmumu “Par valsts īpašumā pārņemto LKP rajona komitejas kara komisariāta ēku nodošanu lietošanā”, un 20. gadsimta 90. gados ēku bija nodota Latvijas armijai. 2005. gadā uz šo īpašumu nostiprinātas valsts īpašuma tiesības LR Finanšu ministrijas Privatizācijas aģentūras personā. Nav precīzas informācijas, kad īpašums nodots privatizācijai, bet 2014. gadā tas pārdots privātpersonai Jūlijai Bosko.

² Bauskas Vēstnesis, Nr.41 (21.10.1927)

³ Bauskas Vēstnesis, Nr.43 (23.10.1931)

⁴ Bauskas Vēstnesis, Nr.38 (23.09.1932)

⁵ Bauskas Vēstnesis, Nr.42 (19.10.1934)

⁶ Bauskas Vēstnesis, Nr.15 (12.04.1940)

⁷ Valdības Vēstnesis, Nr.280 (09.12.1939). Iespējams, tā bijusi Jēkaba Auziņa, drogu veikala īpašnieka, ģimene. Viņa veikals atradies Bauskā, Pils (Plūdoņa) ielā 46 un Vienības (Rīgas) ielā 33.

Vēsturiski attēli

Neviens attēls, kas rādītu, kāda mūs interesējošā ēka Rīgas ielā 20 izskatījās tūlīt pēc uzcelšanas vai 19. gadsimtā, nav zināms, un vecākie zināmie celtnes attēli ir tikai 1977. gadā Rundāles pils muzeja speciālistu uzņemti fotoattēli. Apsekojot un izvērtējot Bauskas pilsētas senākās ēkas, muzeja darbiniekus bija saistījusi arī šī ēka, un šajos fotoattēlos redzami gan mūs interesējošā nama Rīgas ielā 20 kopskati un atsevišķas būvdetaļas tuvplānā, gan arī ēkas pagalmā esošā saimniecības ēka.

11. attēls. Ēka Rīgas ielā 20, skats uz DR. 1977. gada foto.

Rundāles pils muzejs, Zinātniskais arhīvs

Redzams, ka uz fotografēšanas brīdi mūs interesējošās ēkas guļšķautņu fasādes (vismaz attēlos redzamās) nav bijušas apšūtas ar dēļiem, un dēļu apšuvums bijis tikai mezonīna fasādei. Ēkas Rīgas ielas (Z) fasādē pirmajā stāvā redzamas asimetriski novietotas ieejas durvis un četri ar slēgiem aprīkoti logi. Slēgi tolaik bijuši arī visiem pārējiem ēkas pirmā stāvā logiem. Attēls apliecina, ka pildrežģa tehnikā būvētās ēkas jumtgales A un R fasādēs arī tolaik bijušas apmestas. Attēlā redzamas arī dažas līdz mūsu dienām nesaglabājušās fasādes detaļas – dekoratīvs siluētžāģējuma elements Z fasādes centrālajā daļā, no šodien esošajiem atšķirīgi stūru nosegdēļi ZR un ZA stūros, kā arī ar horizontālām gropēm rustos dalīts nosegdēlis ēkas DA stūrī. Līdz mūsu dienām nav saglabāties arī attēlā redzamais lietus dēlis ēkas A fasādē.

12. attēls. Ēkas Rīgas ielā 20 Z fasādes fragments, skats uz DR. 1977. gada foto.
Rundāles pils muzejs, Zinātniskais arhīvs

13. attēls. Ēkas Rīgas ielā 20 Z fasādes fragments ar dekoratīvu siluetzāģejumu mezonīna apakšdaļā, skats uz DA. 1977. gada foto.
Rundāles pils muzejs, Zinātniskais arhīvs

14. attēls.

Ēkas Rīgas ielā 20 A fasādes fragments, skats uz DR.

Redzams, iespējams, sākotnējais, rustos dalītais stūra nosegdēlis un, iespējams, sākotnējais loga rāmis ar sākotnējo apmali. 1977. gada foto.

Rundāles pils muzejs, Zinātniskais arhīvs

Atsevišķi Rundāles pils muzeja fotoattēlos fiksēti arī dekoratīvie kaltie 18. gadsimta logu stūreņi un 19. gadsimta slēgu aizvērējmehānisms.

15. attēls.

Ēkas Rīgas ielā 20 sākotnējā loga rāmja fragments ar sākotnējiem stūru apkalumiem. 1977. gada foto.

Rundāles pils muzejs, Zinātniskais arhīvs

16. attēls.
 Ēkas Rīgas ielā 20 oriģinālā
 loga rāmja fragments ar
 apkalumiem un slēgu
 aizvērēj mehānismu
 (atsperi un āķi).
 1977. gada foto.
*Rundāles pils muzejs,
 Zinātniskais arhīvs*

17. attēls.
 Ēkas Rīgas ielā 20 A fasāde,
 skats uz DR.
 Foto pirms 1982. gada.
 D. Bruģa foto
Privāts arhīvs

Attēlā redzams, ka ar dēļiem vēl neapšūtās
 fasādes dekoratīvie elementi – stūra nosegdēļi –
 krāsoti vienā tonī ar ēkas koka sienu, bet jumtu
 tolaik sedzis kvadrātisko azbestcements lokšņu
 jumts. Šāds jumta seguma materiāls bija
 raksturīgs 20. gadsimta 50. – 60. gadiem.

Nozīmīgu informāciju 1977. gada fotoattēli sniedz arī par to, kāda izskatījās ēkas D fasāde pirms 1982. gada remonta. Redzams, ka pildrežģa konstrukcijā celtā pagalma piebūve tolaik vēl bija neapšūta, kā arī skaidri nolasāms, ka tā bija celta kā piebūve tualešu izvietošanai (uz to norāda mazie, tagad aizbūvētie lodziņi R sienā un ventilācijas skurstenis virs piebūves jumta). Piebūves D sienā redzamas dēļu durvis ar virsgaismu (tagad pārbūvētas par logu), bet bēniņu līmenī – vēlāk aizbūvētais logs un durvis, kuri tagad redzami tikai no ēkas bēniņiem.

18. attēls.

Ēka Rīgas ielā 20, skats uz ZA. 1977. gada foto.

Attēlā redzama neapšūtā ēkas R fasāde ar, iespējams, sākotnējiem logiem un slēģiem, kā arī pildrežģa konstrukcijas piebūve D fasādes R galā.

Rundāles pils muzejs, Zinātniskais arhīvs

19. attēls.

Apbūves gabala Rīgas ielā 20 pagalma ēka skatā no Plūdoņa ielas puses, skats uz ZA. 1958. gada foto.

Bauskas muzejs, inv. Nr. BNM ZP 3019

Dažos ap šo laiku uzņemtos fotoattēlos, tolaik vēl nepārbūvēta, redzama arī pagalmā esošā guļbaļķu saimniecības ēka ar dakstiņu jumtu. Senākais, 1958. gadā uzņemtais fotoattēls, kas glabājas Bauskas muzejā, rāda šo ēku no Saules dārza puses, un tajā redzams, ka ēkas A galā bijusi dzīvojama telpa ar mūra sienām un trim logiem, bet tālāk uz R tai pieklāvusies koka guļšķautņu siena.

Ēkas koka daļa detalizētāk redzama divos citos 1977. gadā uzņemtos fotoattēlos, kuru negatīvi glabājas Rundāles pils muzeja Zinātniskajā arhīvā. Šie attēli rāda, ka ēkas koka daļas guļšķautņu sienas ik pa gabalam pārtrauca vertikāli, tās saturoši statņi, bet ēkas R jumtgale bija apmesta, visticamāk, būvēta pildrežģa tehnikā. Ēkas R galā redzama arī neliela koka piebūvīte (vējtveris vai tualete).

Vienā no attēliem redzams, ka pagalma mājas Z pusē jumts bijis veidots ar lielu, uz pāri sienai iznestu siju galiem balstītu pārkarī, un telpa zem tās tolaik kalpojusi malkas novietošanai.

20. attēls.
Ēkas Rīgas ielā 20
pagalma māja, skats uz
ZA. 1977. gada foto.
*Rundāles pils muzejs,
Zinātniskais arhīvs*

21. attēls.
Ēkas Rīgas ielā 20
pagalma māja, skats
no iekšpagalma –
resp., uz DA. 1977.
gada foto.
*Rundāles pils muzejs,
Zinātniskais arhīvs*

Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Pieminekļu dokumentācijas centrā esošā fotogrāfija, kas uzņemta ap 1985. gadu, jau pēc remonta, rāda ēkas Rīgas ielā 20 pašreizējai situācijai tuvu stāvokli – ēkas fasādes apšūtas ar apdares dēļiņiem, stūros agrākie un sākotnējie nosegdēļi aizstāti ar samērā primitīvu agrāko nosegdēļu atdarinājumiem un krāsoti no fasādes atšķirīgā tonī, likvidēts dekoratīvais siluetzāģējums Z fasādes centrā, izgatavotas jaunas, vienkāršotas logu un durvju apmales pirmajā stāvā, kā arī demontēti (resp., likvidēti) visi logu slēgi. Ēkas jumts šajā attēlā jau segts ar gofrētā azbestcementa loksnēm.

22. attēls. Ēka Rīgas ielā 20, skats uz DR. Foto ap 1985. gadu.
VKPAI PDC, Bauskas vecpilsētas lieta

Apjoms, konstrukcijas, plānojums

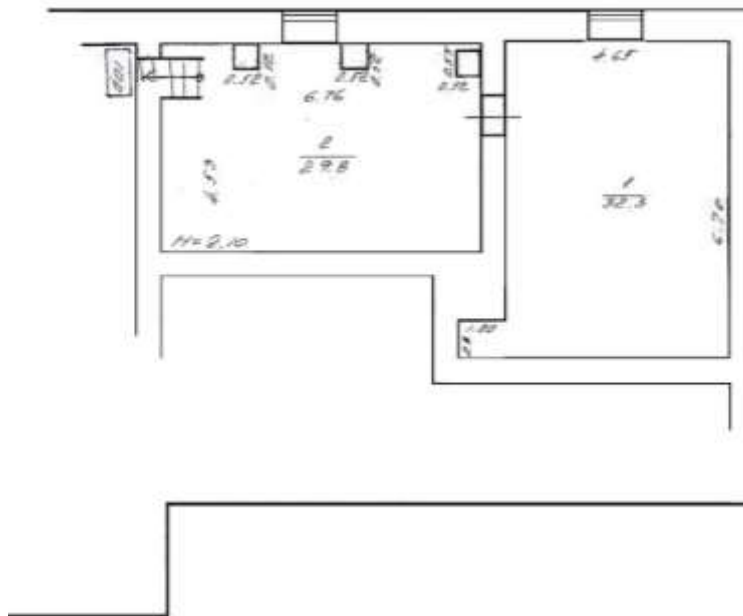

23. attēls. Ēka Rīgas ielā 20, Z fasāde, kopskats uz DA.

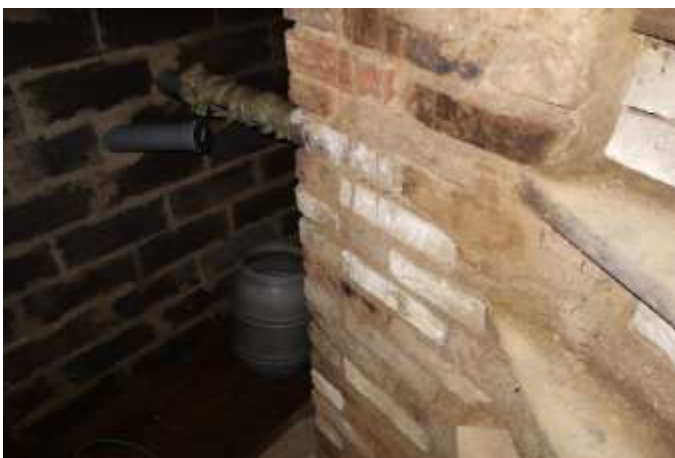
Pašreizējais ēkas apjoms veidojies vairākos būvniecības etapos. Sākotnējā izstiepta taisnstūra formas vienstāva guļšķautņu ēka ar pildrežģa tehnikā izbūvētām jumtgalēm celta uz dolomīta-ķieģeļu pamatiem un bijusi orientēta ar garāko fasādi pret Rīgas ielu. 19. gs. pirmajā trešdaļā ēkai uzbūvēts mezonīns ar diviem logiem tā fasādē. Ēkas pirmais stāvs līdz pat 20. gs. 80. gadiem nav bijis apšūts ar dēļiem. Laika posmā starp 1848. un 1882. gadu pagalma pusē ēkai uzceltas divas nelielas piebūves: pildrežģa tehnikā celtajā šķērskorpusā D fasādes R galā bija iebūvētas tualetes, bet par A gala piebūves izskatu un tās celtniecībā izmantotajiem materiāliem inventarizācijas gaitā informāciju iegūt neizdevās.

Zem vienas ēkas daļas (zem telpām Nr. T-I/3 un T-I/4) atradās **pagrabs**. Tajā varēja nokļūt no telpas T-I/2 pa mūrētām ķieģeļu kāpnēm, kuru pakāpieni segti ar dēļiem. Inventarizācijas laikā no sākotnējām pagraba telpām pieejama saglabājusies tikai viena telpa (T-I/2), bet telpa Nr. I/4 un lielākā daļa telpas T-I/3 ir aizbērtas. Nepietiekamās ventilācijas dēļ pagraba koka pārsegumi bija stipri bojāti un daļēji iebrukuši, tādēļ ēkas jaunie īpašnieki minētās telpas aizbēra ar smiltīm, agrākā koka pārseguma vietā virs tām ielejot betona grīdas. No telpas Nr. T-I/3 2015. gadā, pirms pagraba aizbēršanas, nodalīta neliela tehniskā telpa, kurā ienāk pilsētas komunikāciju pievadi. Pagraba ārsienas, kas vienlaikus ir ēkas pamati,

mūrētas no dolomīta, starpsienas – no ķieģeļiem, bet jauno starpsienu celtniecībai izmantoti keramzītbetona bloki.

24. attēls. Ēkas pagraba telpu plānojums, kāds tas attēlots ēkas 2015. gada inventarizācijas plānā.

25. attēls. Skats no pagraba kāpnēm uz telpai T-I/3 nodalīto jaunizveidoto tehnisko telpu.

26. attēls.
Sākotnējās kāpnes uz pagrabu. Redzams, ka pakāpieni mūrēti no ķieģeļiem un iesegti ar bieziem koka dēļiem.

Celtnes fasādes

Sākotnēji ēka Rīgas ielā 20 bijusi vienkārša guļšķautņu būve ar trapecveida jumtgalēm un ar dakstiņiem klātu, galos pusšļauptu divslīpju jumtu.

27. attēls.
Ēkas Z fasāde. Skats uz DR.

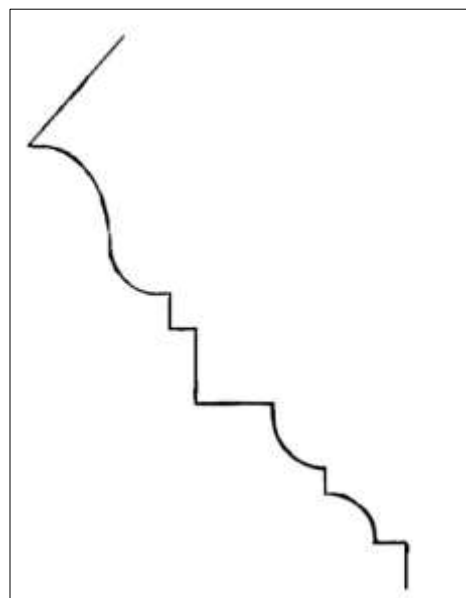
28. attēls.
Ēkas Z fasāde. Skats uz DR.
1977. gada foto.
Attēlā redzams, ka sākotnēji ielas līmenis bijis daudz zemāks – cokola augstums bijis pietiekams, lai tajā varētu atrasties pilna izmēra pagraba logi, bet uz ieejas durvīm ēkā veda vairāki mūrēti pakāpieni.
*Rundāles pils muzejs,
Zinātniskais arhīvs*

Celtnes galvenā **Z fasāde** vērsta pret Rīgas ielu, un lielās līnijās saglabājusies tāda, kāda tika izveidota 19. gadsimta pirmajā pusē, kad virs tās pirmā stāva centrālajā daļā tika uzcelts mezonīns ar diviem logiem un mazu gaismas lūciņu frontonā. Ēkas pirmajā stāvā atrodas asimetriski novietotas galvenās ieejas durvis un četri vienāda izmēra logi. Salīdzinot šodienas situāciju ar vēsturiskajiem fotoattēliem, labi redzams, ka ielas līmenis šobrīd ir vismaz 50 cm augstāks, nekā 20. gs. 70. – 80. gados, kas būtiski iespaidojis ne vien ēkas tehnisko stāvokli, bet arī izskatu (ēka vizuāli šķiet “iegrimusi” zemē).

No ēkas celšanas laika fasādē saglabājusies plata, profilēta dzega, kas mezonīna daļā likvidēta. Sākotnēji ēkai nav bijis dēļu apšuvuma, un guļšķautņu sienu savienojumus ēkas stūros (tie veidoti t.s. gludajā pakšī) sedza ar gropēm horizontālos rustos dalīti plakani nosedēļi.

29. attēls. Skats uz pirmā stāva dzegu.

30. attēls Shematisks pirmā stāva dzegas šķērsriezums.

31. attēls.

Ēkas A fasādes fragments, skats uz DR. 1977. gada foto.
Redzams, ka fasāde nav apšūta ar dēļiem, un tās stūri sedz ar iegropēm rustos dalīts nosegegdēlis.

Rundāles pils muzejs, Zinātniskais arhīvs

Bagātīgi profilēta koka dzega (šajā gadījumā – no dēļiem sanaglota t.s . kastes dzega) saglabājusies arī mezonīna daļā. Vai mezonīna sienas būvētas kā dēļiem apšūta statņu būve, vai pildrežģa tehnikā, būtu iespējams noteikt tikai pēc sienu atsegšanas.

32. attēls. Skats uz mezonīna dzegu.

33. attēls.

Z fasādes fragments. Skats uz zudušo siluetzāģējumu.
1977. gada foto.

Inventarizācijas laikā visu ēku, arī Z fasādi, sedza šauru spundētu dēlīšu apšuvums (tautā sauktā “vagonka”), ar ko ēka apšūta 1982. gadā. Dēļu apšuvums, kas naglots uz vertikāli liktām, sienu ģeometriju izlīdzinošām līstēm, paceļas vismaz 5 cm virs sākotnējā fasāžu līmeņa, kā rezultātā sākotnējā ēkas dzega ir it kā “iegrimusi” sienas plaknē.

Ēkas apšūšanas laikā zudis ēkas sākotnējais DA stūra nosegdēlis, iznīcināti rāmja-pildīņa konstrukcijai līdzīgie 19. gs. 2. puses nosegdēļi citos ēkas stūros (tie atjaunoti kā rupji vienkāršota rekonstrukcija), kā arī zudusi siluetzāģējuma josla zem Z fasādes mezonīna daļas.

34., 35. attēls.

Ēkas ZA stūra apdare.

Pa kreisi: pirms ēkas apšūšanas ar dēļiem, pa labi – pēc (pašreizējā situācija).

Ēkas fasādēs likvidēta arī virkne citu kultūrvēsturiski nozīmīgu detaļu. Tā, zudušas, iespējams, sākotnējās, bagātīgi profilētās logu un durvju apmales. Zuduši visi logu slēgi. Ielas līmeņa paaugstināšanas dēļ zuduši arī pakāpieni pie ieejas durvīm un likvidēti pagraba lodziņi ēkas cokola daļā.

Detalizētu logu un durvju aprakstu skatīt sadaļās “Logi” un “Durvis”.

Arī ēkas **A fasādes apjoms** saglabājies tāds, kāds tas bijis mājas celšanās laikā – uz mūrētiem dolomīta pamatiem, kuru augšējā mala izlīdzināta ar vienu ķieģeļu rindu, no koka guļšķautņiem būvēts ēkas pirmais stāvs, apmesta un krāsota pildrežģa konstrukcijas jumtgale (zelminis) un nošļauptā jumta plakne. Šajā fasādē pirmā stāva līmenī saglabājusies sākotnējā masīvkoka (“pilnā”) dzega – resp., abi ap gala fasādi “aplocītie” dzegas gali, kā arī zelmini vainagojošā “pilnā” dzega. 1982. gadā arī šī fasāde pirmā stāva līmenī apšūta ar horizontāli liktiem spundētiem dēļiem, un tās stūriem uznaģloti jauni rāmja-pildīņa tipa nosegdēļi.

36. attēls. Ēkas A fasāde, skats uz ZR.

37. attēls.

Skats uz sākotnējo pirmā stāva dzegu A fasādes ZA stūrī, skats uz Z

Inventarizācijas laikā konstatēts, ka, uzstrādājot dēļu apšuvumu, zudusi nozīmīga sākotnējā detaļa, kas redzama vēl 20. gs. 70. gadu fotogrāfijās – tā sauktais lietus dēlis – slīpi virs gala fasādes pirmā stāva koka daļas likts dēlis nokrišņu novadīšanai pāri koka sienai. Lietus dēlis bija balstīts uz pirmā stāva augšējam baļķim pienaglotām liektas formas koka konsolēm, un šāda tipa elements Bauskā vēl saglabājies, piemēram, ēkas Plūdoņa ielā 18 A gala fasādē.

38. attēls.

Skats uz A fasādi ar dēļu apšuvumu pirmajā stāvā.

39. attēls.

Skats uz A fasādi pirms tās apšūšanas ar dēļiem.

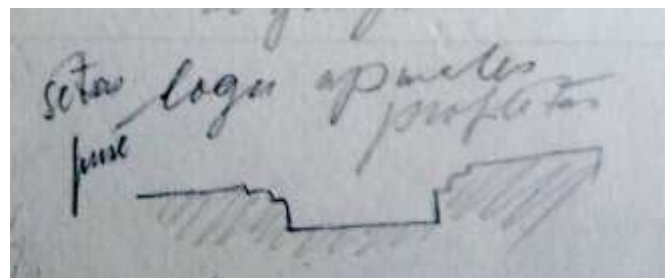
Redzam arī tad vēl saglabājies lietus dēlis uz konsolēm.

D. Bruģa foto, pirms 1982. gada.

Privāts arhīvs

Šīs fasādes vēsturisks fotoattēls rāda arī to, kāda ir vēsturisko logu konstrukcija: loga aplodu veidoja sienā integrēti guļšķautņu elementi: divi ailas sānu statņi un divi šķērši – palodze un paloda. Spraugu starp sienas konstrukciju un loga bloku sedza platas, profilētas apmales, zem loga bija profilēta palodze, segta ar skārda lāseni, bet virs loga – neliels skārda jumtiņš. Sākotnējo loga apmales profilu 1977. gadā uzskicējuši Rundāles pils muzeja speciālisti. Sākotnējā profilēta apmale un palodze saglabājusies jumta stāva logam, un šie elementi izmantojami kā prototipi, atjaunojot fasāžu vēsturisko logailu apdari. Loga apmaļu un profiljoslas krāsojuma zondāžas tehniski nebija iespējams veikt, jo piekļūvi tām traucēja loga restes. Logu sākotnējais krāsojums precizējams ēkas renovācijas laikā.

40. attēls.

Iespējams, sākotnējo ēkas logu apmaļu šķērsriezuma profila skice.
Rundāles pils muzejs, Zinātniskais arhīvs.

41. attēls.

Skats uz ēkas A fasādes logu pirms fasādes apšūšanas ar dēļiem. Redzams loga konstruktīvais risinājums, apmale, skārda lāsenis virs loga un ar skārdu segtā palodze.

1977. gada foto.

Rundāles pils muzejs, Zinātniskais arhīvs.

42. attēls.

Skats uz A fasādes otrā stāva logu L-II/3, kuram saglabājušās sākotnējās apmales un profilētā palodze.

Uz ēkas A fasādes noteikta sākotnēja ēkas krāsojuma sistēma: melni krāsots cokols un tā sauktajā “zviedru sarkanajā” krāsā (dedzināts okers) krāsotas fasādes. Ēkas dzega un, iespējams arī nosegdēļi, sākotnēji bijuši balti krāsoti. Ēkas ārsienas krāsojuma zondāža pirmā stāva līmenī veikta vietā, kur agrāk atradās elektrības sadales skapis, un apšuvuma dēļi netika uznagloti. Pēc skapja demontāžas šajā vietā atsegusies ēkas sākotnējā siena, uz kura iespējams konstatēt visus krāsojuma slāņus. Lai arī pēc sīkajām sarkanās krāsas paliekām koka šķiedrās

to nebija iespējams noteikt, iespējams, ka ēka sākotnēji sarkani krāsota, izmantojot kā saistvielu rudzu miltu klīsteri – resp., krāsota ar tā saukto miltu jeb “zvedru” krāsu. Uz cokola apmetuma kā pirmais krāsojuma tonis konstatēts melnais.

44. attēls.

Guļškaitņu sienas fragments A fasādē – vieta, kura konstatētas sākotnējās sarkanās krāsas atliekas.

45. attēls.

A fasādes fragments ar demontētā elektrības sadales skapja vietu, kurā uz ar dēļiem neapšūtajiem balķiem konstatētas sākotnējā krāsojuma atliekas.

46. attēls.

Cokola fragments A fasādē, uz kura saglabājušies krāsojumu slāņi: pirmais – melns, otrais sarkanīgi brūns, trešais – pelēks.

Sākotnējie fasādes krāsojuma toni sienām un cokolam:

Fasādes koka sienas daļa (18. gs.) S 4050-R

Fasādes koka sienas daļa (19. gs.) S 1070-Y

Cokols S 8500-N

Ēkas pret iekšpagalmu vērsta D fasāde laika gaitā mainījies visvairāk.

47. attēls. Ēkas D fasāde, skats uz ZR.

Inventarizācijas laikā fasāde segta ar dēļu apšuvumu, kuri uz R gala izbūves likti horizontāli, bet pārējā fasādes daļā – vertikāli. Izpētes laikā šajā fasādē bija vienas durvis un seši logi. No ēkas pirmsākumiem (celšanas laika) daļā fasādes saglabājusies pirmā stāva profilētā dzega, logi L-I/8, L-I/9 un jumta loga izbūve (lukarna), kas plānā atzīmēta ar šifru L-II/6. Otra jumta izbūve ar logu L-II/4 izveidota vēlāk, domājams, 19. gadsimta pirmajā pusē. Pie D fasādes laikā starp 1848 un 1882. gadu uzceltas divas piebūves, kuras redzamas vairākos pilsētas plānos. Par to, kāda izskatījies fasādes A gala piebūve, ziņu nav. Lai noskaidrotu, kur tā atradusies un cik liela tā bijusi, būtu jāveic fasādes apšuvuma dēļu demontāža, kas šajā pētniecības stadijā nebija paredzēta. Iespējams, ka piebūves A gala vietu iezīmē neliela līmeņu starpība fasādes apšuvumā.

48. attēls.

Ēkas D fasādes A gala fragments. Atšķirībā no pārējās ēkas, D fasādē apšuvuma dēļi likti vertikāli. Ar sarkanu attēlā marķēta iespējamā šī gala piebūves robeža. Logs L-I/7 šajā fasādes daļā proporcijās atšķiras no visiem pārējiem ēka logiem.

49. attēls.

D fasādes R gala pildrežģa konstrukcijā
veidotā piebūve jeb šķērskorpuss, skats uz
ZA.

1977. gada foto.

Rundāles pils muzejs, Zinātniskais arhīvs

50. attēls.

Sākotnējā logaila šķērskorpusa D fasādes bēniņu stāva līmenī,
kuru šobrīd aizsedz apšuvuma dēļi, skats no bēniņiem uz DR.

51. attēls.

Sākotnējās šķērskorpusa durvis D fasādes bēniņu stāva līmenī,
kuras saglabājušās aiz fasādes apšuvuma, skats uz DR.

R gala pildrežģa konstrukcijas piebūve ar divslīpju jumtu redzama 1977. gadā uzņemtā fotogrāfija. Redzams, ka sākotnēji loga L-I/13 vietā bijušas durvis, šķiet, dēļu durvis ar virsgaisu. Viens logs, vienas durvis un viens neliels pažobeles lodziņš bijuši arī piebūves bēniņu stāva līmenī. No fasādes puses tos tagad sedz dēļu apšuvums, bet bēniņos saglabājušās gan platas dēļu durvis ar šķērsdzītņi, gan loga ar statni un profilētu palodzi. Durvis varēja būt izveidotas lielgabarīta priekšmetu nogādāšanai bēniņstāvā, un nevar izslēgt, ka savulaik piebūves priekšā varēja būt arī ārējas kāpnes. Spriežot pēc latojuma uz spārēm, jādomā, ka piebūvi, līdzīgi kā ēkas pamatkorpusu, sākotnēji sedza māla dakstiņi.

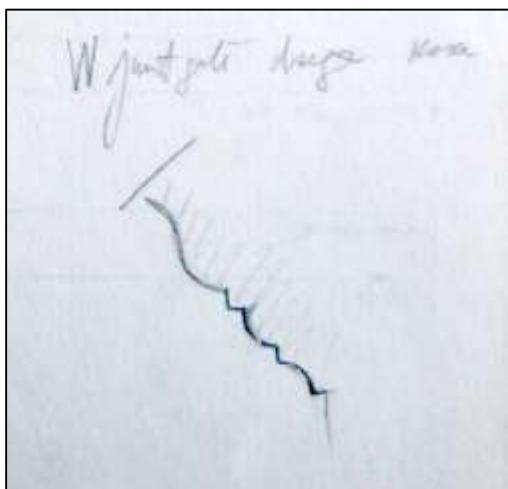
52. attēls. Ēkas R fasāde, skats uz ZA.

Ēkas **Rietumu** fasāde līdz šim lielās līnijās saglabājusies tāda, kāda tā izveidojās 19. gadsimta vidū, kad tika uzcelts pildrežģa konstrukcijas šķērskorpus (piebūve): uz mūrētiem dolomīta pamatiem, kuru augšmala izlīdzināta ar vienu ķieģeļu rindu balstās koka guļšķautņu pirmais stāvs, virs tā – apmesta un krāsota pildrežģa konstrukcijas jumtgale un nošļauptā jumta plakne. Arī šī fasāde 1982. gadā apšūta ar horizontāli liktiem spundētiem dēļiem, un tās ZR stūrī uznaglots no jauna izgatavots rāmja-pildiņa tipa nosegdēlis. Fasādes DR sūri sedz vienkāršs no diviem parastiem dēļiem veidots nosegdēlis.

Fasādē saglabājusies sākotnējā ēkas celšanas laika zelmiņa dzega un viens no pirmā stāva “aplocītās” dzegas galiem (otrs likvidēts, ceļot piebūvi). Pirmā stāva līmeni noslēdzošais lietus dēlis arī šajā fasādē ir zudis.

Fasādē pirmā stāva līmenī izkārtoti trīs pamatkorpusa logi, bet jumtgalē – vēl viens logs. Pirmā stāva logailas atrodas savās sākotnējās vietās, tikai aila L-I/16 19. gs. beigās vai 20. gs. sākumā paplašināta, pārveidojot to par trīs vērtņu logu. Jumtgales logam fasādē saglabājusies sākotnējā apmale, bet zudusi profilētā palodze.

53. attēls.
Zelmiņa dzegas šķērsriezuma skice.
Rundāles pils muzejs, Zinātniskais arhīvs

54. attēls.
Ēkas R fasādes fragments, skats uz ZA.
Sākotnējā dzega saglabājusies gan ēkas pirmajā stāvā (ZR stūrī), gan jumtgales zelmiņa noslēgumā.

55. attēls.
R fasādes jumtgales logs L-II/7, skats uz A.
Redzama loga sākotnējā apmale.

56. attēls.
Skats uz sākotnējās R gala fasādes un šķērskorpusa (piebūves) sadures vietu dzegas līmenī, skats uz DA.
Redzams, ka piebūves stāvu vainago visai primitīva "kastes" dzega.
Saglabājies arī sākotnējais lietus ūdens notekas dzelzs kronšteins.

Jumts un pārseguma konstrukcijas.

Ēkas Rīgas ielā 20 pamatkorpusu sedz stāvs, divslīpju jumts ar nošļaupumiem abos pamatkorpusa galos, bet tam perpendikulāri vērsto šķērskorpusu – divslīpju jumts bez nošļaupuma, kas piekļaujas pamatkorpusa jumtam nedaudz zemāk par tā kores līniju. Pamatkorpusam perpendikulāri orientēts divslīpju jumts, kas tam piekļaujas kores līmenī, sedz arī pret Z vērsto ēkas mezonīnu.

Lielāko daļu jumta plaknes (gandrīz visu pamatkorpusa jumta Z plakni un abas šķērskorpusa jumta plaknes) uz inventarizācijas brīdi klāj padomju laikā likts gofrētā “šīfera” (azbestcements) lokšņu segums, daļu jumta (pamatkorpusa D plaknes lielāko daļu, pamatkorpusa Z plaknes apakšējo daļu, šķērskorpusa abu plakņu apakšdaļu un abas mezonīna jumta plaknes) – visticamāk, 20. gs. 20. gados klāts valcētu cinkotā skārda lokšņu segums, bet pamatkorpusa jumta galu nošļaupumu plaknes – 20. gs. 50. – 60. gadiem raksturīgais diagonāli liktu plakano, kvadrātisko “šīfera” (azbestcements) lokšņu segums. Pamatkorpusa un šķērskorpusa jumtu kores, kā arī abu korpusu jumtu sadures vietas, ieklātas ar attiecīgai konfigurācijai pielocītām cinkotā skārda loksnēm.

57. attēls. Daļa ēkas pamatkorpusa D plaknes un šķērskorpusa A plaknes (skats uz DR), uz kurām redzams gan cinkotā skārda, gan gofrētā azbestcements lokšņu segums.

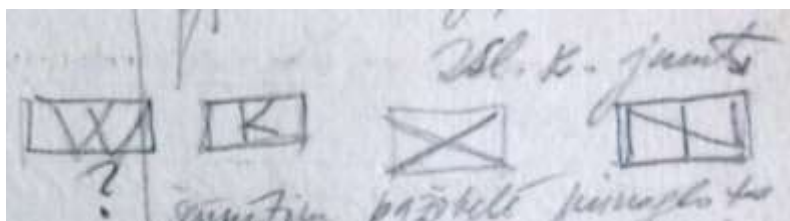

58. attēls. Ēkas pamatkorpusa A gals (skats uz ZR), kur uz jumta vienlaikus redzami visi trīs uz tā šobrīd esošie pārseguma materiāli.

Ēkas bēniņos un pažobelēs lielā skaitā uzietie holandiešu tipa māla dakstiņi un to fragmenti, kā arī uz spārēm uznaģlotās latas liecina, ka sākotnēji gan ēkas pamatkorpusu, gan šķērskorpusu klājis šādu dakstiņu segums. Rundāles pils Zinātniskā arhīva materiāli liecina, ka vēl 20. gs. 70. gados te atrasta virkne dakstiņu ar tajos ievilkām meistarzīmēm.

59. attēls. Viens no ēkas bēniņos atrastajiem, iespējams, sākotnējiem tās jumta seguma dakstiņiem. Dakstiņa izmērs – 33,5 x 22 cm

60. attēls.

Rundāles pils muzeja speciālistu 20. gs. 70. gados ēkā Rīgas ielā 20 fiksētās dakstiņu meistarzīmes. Fragments no objekta apraksta lapas. *Rundāles pils muzejs, Zinātniskais arhīvs*

Jumta pamatkorpusa D plaknē izbūvētas divas atšķirīga izmēra jumta izbūves (lukarnas), no kurām lielāko sedz noapaļotas formas, bet mazāko – divslīpju formas jumtiņi (abi segti ar, visticamāk, 20. gs. 20. gadu cinkotā skārda loksne), bet starp tām ar skārdu segtajā jumta daļā – virs jumta plaknes pacelta kvadrātiska skārda lūka.

61. attēls.

Ēkas pamatkorpusa D plaknē izbūvētā lukarnas, skats uz Z.

62. attēls.
Ēkas pamatkorpusa D plaknē
iebūvētā lūka izejai uz jumta.

Pamatkorpusa jumta plaknes to apakšdaļā, izmantojot spāru galiem pievienotās uzspāres, ir nedaudz uzliktas uz augšu (resp., plaknes neveido taisnu, bet viegli “lauztu” līniju, savukārt mezonīna un šķērskorpusa jumtu plaknes ir pilnīgi taisnas. Šie jumtiņi konstruēti jau savādāk, neizmantojot uzspāres, un spāres “pa taisno” novadot ārpus ēkas ārsienu līnijas.

63. attēls.
Ēkas A gala fragments, skats uz R.
Labi redzama apakšdaļā “lauztā” jumta līnija.

64. attēls.
Ēkas pamatkorpusa un šķērskorpusa sadures vieta D
fasādē ar lietus ūdens teknēm un notekcaurulēm,
skats uz ZR.

Zem jumta plaknēm to apakšā visur uzstādītas padomju laika cinkotā skārda lietus ūdens teknes, bet ēkas pamatkorpusa un šķērskorpusa galos, kā arī abu korpusu sadures iekšējā pusē – komplektā ar tām uzstādītās tāda paša materiāla notekcaurules.

Apsekojot jumtu no iekšpuses (resp., no bēniņiem un pažobelēm), tika konstatēts, ka ēkas pamatkorpusā vismaz daļēji saglabājis sākotnējo jumta konstrukciju ar diviem taisnajiem jeb vertikālajiem jumta krēsliem. Tas nozīmē, ka jumta spāres ir balstītas ne vien uz ēkas garākajās ārsienās iestrādātās mūrlatas, bet arī uz divām, vertikālu, ar atgāžņiem papildinātu statņu rindām, kuru statņi apakšdaļā iestrādāti virs pirmā stāva pārseguma sijām liktā, ārsienām paralēli guldītā kopturī, bet augšdaļa – tam analogā kopturī, kas balsta jumta spāres. Konstrukcijas pastiprināšanai katru spāru pāri virs augšējā koptura savieno arī starp spārēm stiprinātas tām analoga šķērsgriezuma savilces

(sauktas arī par bendelēm), kuras, visticamāk, galos slīpā salaidumā ietapotas spārēs un fiksētas ar urbumu un tam cauri izdzītu cietkoka tapu.

65. attēls.

Turaidas muižas kalpotāju mājas jumta konstrukcijas fragments, kas ilustrē, kāda izskatās ēkas Rīgas ielā 20 pamatkorpusa jumta konstrukcijas šobrīd neredzamā daļa – jumta krēsla augšējais kopturis un savilces starp spārēm.

Tā kā ēkas bēniņstāvā ir izbūvētas telpas, abas jumta krēsla rindas pārvēršot par apmestām pildrežģa sienām, šobrīd šī jumta konstrukcijas daļa ir grūti uztverama, un tās elementi fragmentāri saskatāmi tikai atsevišķās pažobelēs, kur daļa statņu un atgāžu palikuši neapmesti.

66. attēls.

Ēkas Rīgas ielā 20 pažobe Nr. 4, skats uz DA.

Attēlā redzams bēniņu stāva pažobeli Nr. 4. un R gala telpu T 2/10 nodalošās sienas fragments, kurā labi saskatāmi taisnā jumta krēsla elementi – statnis un divi to ar augšējo kopturi savienojoši atgāžņi.

Jumta konstrukcijas spāru savilces ēkā izmantotas kā konstruktīvais pamats bēniņu stāva telpu pārsegumam, kas vienlaikus kalpo arī kā neizbūvētās, virs bendelēm palikušās bēniņu daļas grīda. Gan neizbūvētajos bēniņos, gan visās ēkas pamatapjoma pažobelēs labi redzami jumta konstrukciju veidojošie elementi – ar cirvi aptēstas, šķērsriezumā taisnstūra formas spārēs, kuras pa pāriem jumta korē (čukurā) savienotas ar tapojumu, tapojuma vietu fiksējot ar urbumā izdzītu cietkoka tapu.

67. attēls.

Ar koka tapu fiksēta viena spāru pāra savienojuma vieta jumta korē.

68. attēls.

Fragmentāri redzamās spāres un uzspāres pažobelē Nr. 1, skats uz A.

Jumta konstrukcijā lietoto siju vidējais šķērsriezums ir $\sim 16 \times 16$ cm, spāru pāri viens no otra izvietoti aptuveni vienādā attālumā. Atbilstoši ēkas celšanas laika tradīcijai, kā jau minēts, runājot par jumta pārsegumu, spāru lejasdaļā tām pievienotas tā sauktās uzspijas, kuras maina jumta slīpumu un “iznes” jumts pārkari pāri ārsienai.

Līdzīgi kā vairumam 18. – 19. gs. celtu ēku, arī konkrētās ēkas spāres (resp., katrs spāru pāris) ir numurētas, izmantojot to augšdaļā iecirstus romiešu ciparus, un, līdzīgi, kā daudzviet Latvijā, arī šeit ciparu rakstībā pielaista izplatīta kļūda – pievienojot skaitlim 5 (V) vieniniekus, tie nav iecirsti vis pa labi no skaitļa (piemēram – VIII), bet gan kreisajā pusē resp., ačgārni (piemēram – IIIIV). Tā kā šādi marķēta tikai daļa jumta konstrukcijas spāru ēkas pamatkorpusa austrumu daļā (apmēram līdz ēkas vidum), atliek domāt, ka jumta konstrukcijas rietumu daļā spāres vēlāk mainītas.

69. attēls.

Spāres fragments ar ačgārni iecirstu numerācijas skaitli.

Virš daļas no spārēm saglabājušās ar kalējkaltām naglām pie tām stiprinātas tēstas latas dakstiņu uzlikšanai, un latu izvietojuma solis (~33 cm pa latu centriem) aptuveni atbilst bēniņos atrasto vēsturisko dakstiņu izmēram. Lielākajā daļā jumta konstrukcijas sākotnējās tēstās latas gan nomainītas ar jaunākām, gaterī zāģētām.

70. attēls.

Spāres un dakstiņu stiprināšanai pienaglotās latas vietā, kur ēkas pamatkorpusam piekļaujas mezonīna jumts.

Ēkas bēniņos labi redzams, ka gan mezonīns, gan pagalma pusē piebūvētais šķērskorpuss tapuši vēlāk, un sākotnēji ēkas pamatapjomu sedzis vienkāršs divslīpju jumts.

71. attēls.

Skats no mezonīna daļas bēniņiem uz pamatapjoma bēniņiem, kurā labi redzamas sākotnējā pamatapjoma jumta (pirms mezonīna izbūves) spāres un uz tām uznglotās latas.

72. attēls.

Līdzīga situācija vietā, kur bēniņos ēkas pamatapjomam piekļaujas šķērskorpuss. Redzamas spāres un latas vietās, kur, būvējot šķērskorpusu vienlaikus ar pamatkorpusu, tām nevajadzētu būt.

To, ka mezonīns un šķērskorpus, tiešām, tapuši vēlāk, apliecina sākotnējai jumta formai piederīgās spāres ar latojumu gan vietā, kur ēkai piekļaujas mezonīna jumts, gan šķērskorpusa jumta pieslēgumā. Ēkas pamatkorpusa vidusdaļā saglabājies grūti izskaidrojams jumta konstrukcijas elements, ko veido vienā spāru pārī un attiecīgajā to savilcē stiprināta diagonāla režģa konstrukcija. Tās jēgu bez papildu izpētes grūti saprast, taču, šķiet, ka tā veidota speciāli kā jumta konstrukciju pastiprinošs elements.

73. attēls. Režģveida konstrukcija ēkas pamatapjoma vidusdaļā. Skats uz A.

Plānojums

Ēkas iekštelpu plānojums (skat. stāvu plānus sadaļā “Shēmas, plāni” 99. un 100. lpp.) kopš uzcelšanas mainījies tikai nedaudz, tomēr, lai precīzi datētu iespējamās plānojuma maiņas un ēkas pārbūves, nepieciešamas gan detalizēta npublicēto materiālu pētniecība par ēku un tās īpašniekiem, gan padziļināta pašas ēkas izpēte ar konstrukciju zondāžām, kas šajā pētniecības stadijā nebija paredzētas. Plānojamu analīzi ļoti apgrūtina arī fakts, ka inventarizācijas procesā nebija pieejams kvalitatīvs ēkas uzmērījums. Ēkas inventarizācijas dokumentos esošais plāns ir ārkārtīgi neprecīzs, un tas kvalificējams tikai kā aptuvena plānojuma shēma. Tajā doti nepareizi sienu biezumi, nepareizi iezīmēti būtiski ēkas elementi (piemēram, skursteņi), Nepareizi ir arī atsevišķu telpu izmēri un to proporcijas.

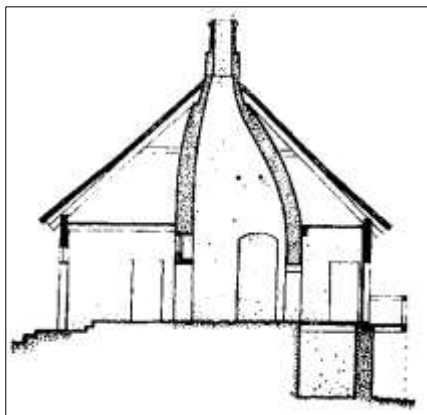
Ēkai sākotnēji bijis 18. gadsimta ēkām raksturīgais plānojums ar nosacīti ēkas vidusdaļā izbūvētu apvalkdūmeni jeb manteļskursteni. Manteļskurstenis – parasti neliela, mūrēta telpa, kuras sienas virzienā uz augšu piltuvveidīgi pārtapa skurstenī, bija ugunsdroša ēdiena pagatavošanai paredzēta telpa, kurā ēdienu gatavoja uz atklātas uguns. Ņemot vērā, ka šāda telpa parasti atradās ēkas vidusdaļā, un tai nebija logu, kā arī neizbēgamo tumšo piekvēpumu, kas tajā laika gaitā radās, šādu telpu nereti sauc arī par “melno virtuvi”, un tā līdz pat 19. gs. vidum bija raksturīga gan Kurzemes un Zemgales dzīvojamām ēkām, gan kopumā visai Latvijas teritorijai.

Jāatzīmē, ka Bauskas vecpilsētā, līdzīgi kā daudzviet citur, manteļskursteņi praktiski nav saglabājušies, jo, sākot ar 19. gs. 2. pusi, kad par virtuvi pārvērta kādu telpu ar logu un ēdiena

gatavošanai sāka mūrēt plīti ar riņķiem, tie lielākoties tika pārveidoti, nojaucot skursteņa piltuvi un lietderīgāk izmantojot to savulaik aizņemto bēniņu telpu.

Tajā pat laikā pat pārveidota manteļskursteņa atliekas uzskatāmas par vērtību, kas ilustrē nozīmīgu posmu ēkas būvniecības vēsturē un pārlicinoši apstiprina tās senumu.

74. attēls.

Ēka ar manteļskursteni centrā, šķērsriezums.

Shematisks zīmējums no grāmatas: Jansons, G. *Kurzemes pilsētu senās koka ēkas*. Rīga: Zinātne, 1982.

Ēkā Rīgas ielā 20 manteļskurstenis novietots nevis tieši ēkas centrā, bet mazliet asimetriski. Ēkas bēniņstāvā sākotnēji, visticamāk, bija izbūvētas tikai divas apdzīvojamas telpas – pa vienai katrā ēkas galā, un starp tām, visticamāk atradās neizbūvēti “aukstie bēniņi”.

19. gadsimta pirmajā pusē, kad ēka ieguva virs tās vidusdaļas celtu mezonīna izbūvi, tajā bija iespējams ievietot vēl vienu labi izgaismotu telpu ar diviem logiem. Domājams, ka tieši šajā laikā tika likvidēta pirmā stāva arhaiskā virtuve manteļskurstenī, iekārtojot virtuvi kādā no pirmā stāva telpām ar logu, savukārt, aizbūvējot skursteņa iespaidīgo “piltuvi”, tās vietā bēniņu stāva līmenī tika izbūvēta vēl viena virtuve ar ķieģeļu grīdu un riņķu plīti.

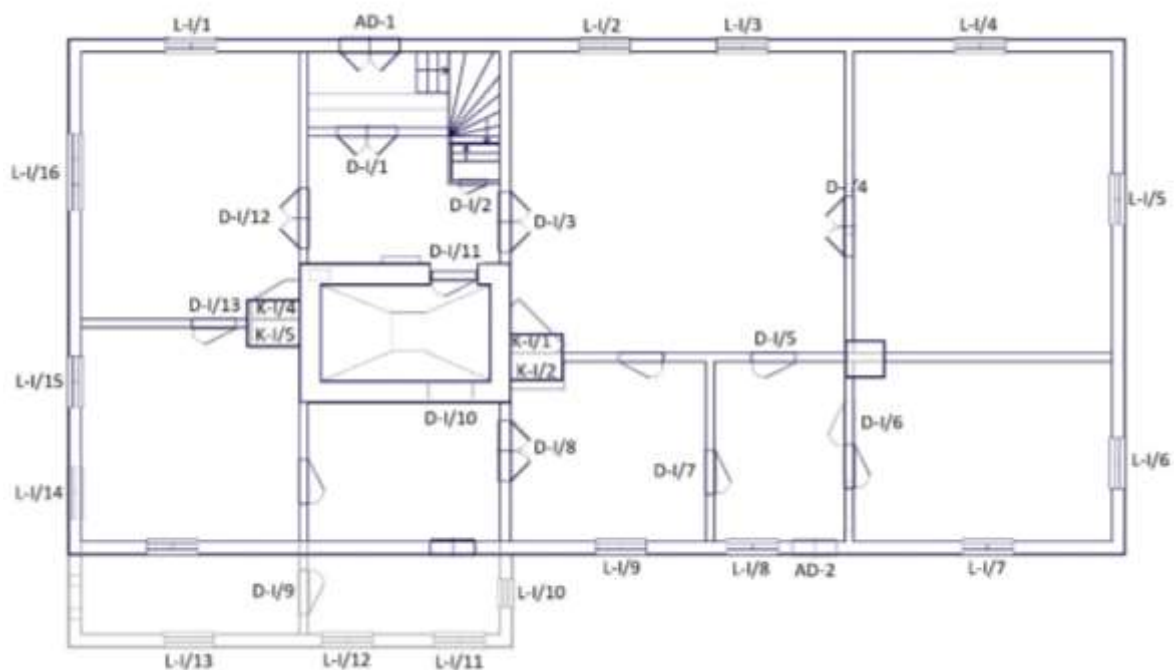
75. attēls.

19. gadsimta vidū izveidotā virtuve augšstāvā, fragments, skats uz ZA.

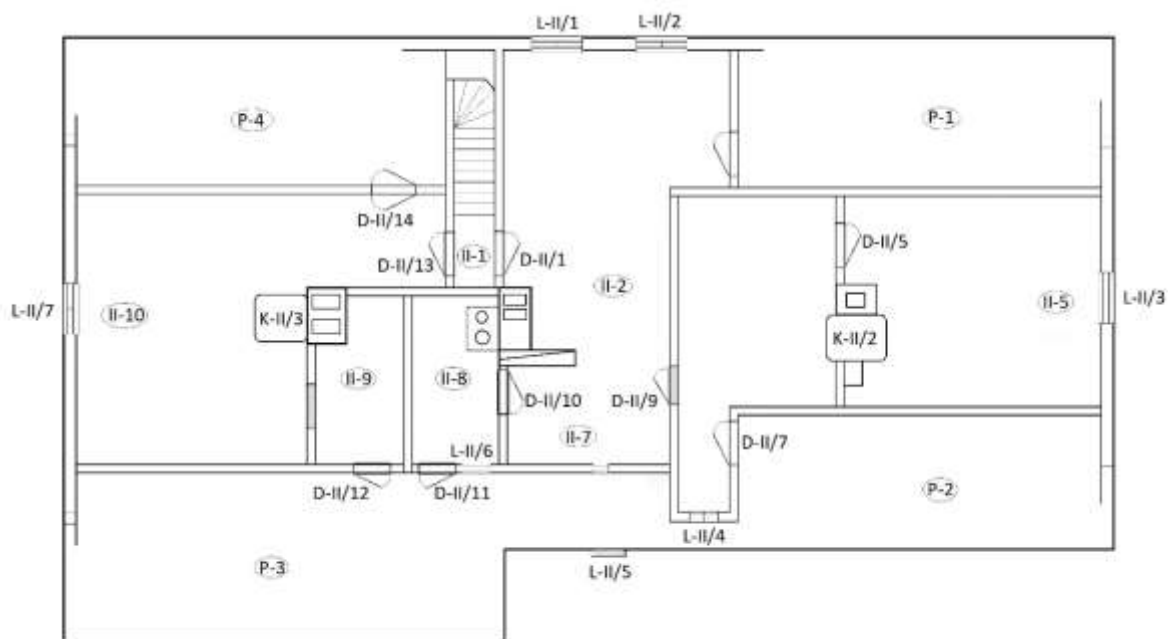
76. attēls. Augšstāva virtuves ķieģeļu klona grīda, skats uz Z.

Kāds tieši bijis sākotnējais bēniņu stāvā plānojums, un kā tas laika gaitā mainījies, bez papildus izpētes un plašām zondāžām precīzi noteikt nav iespējams.

77. attēls. Ēkas Rīgas ielā 20 pirmā stāva 18. gadsimta beigu plānojuma rekonstrukcijas skice.

78. attēls. Hipotētisks bēniņu stāva plānojums 19. gadsimta vidū.

Ēkā starpstāvu pārsegums ir koka sijas. Iespējams, ka sākotnēji pirmā stāvā bijis zem sijām vai sijās iekalts triniša segums, kas ir visizplatītākais griestu veids šī perioda ēkās. Inventarizācijas laikā griesti ir apmesti.

79. attēls.

Pārsegumu atsegums telpa T-II/4. Redzamas pārseguma sijas

80. attēls.

Telpā T-I/8 redzams, ka šajā telpā griestu apmetums klāts gan uz skaliem, gan niedrēm.

Lielāka daļa starpsienu būvētas no koka. Telpās gan ārsienas, gan starpsienas vēsturiski sedza biezs kaļķa apmetums, kas likts uz skaliem, kas stiprināti ar kalējkaltām naglām.

81. attēls.

Starpsienas fragments telpa T-I/3.

Redzams, ka starpsiena veidota no koka, uz tās nagloti skali un tad likts kaļķa apmetums.

Durvis

Ēkā saglabājies samērā liels skaits vēsturisko durvju – kārbas, vērtnes, durvju apmales un viras. Vairākos gadījumos vēsturiskās vērtnes pārvietotas, un to ieeņģošānai lietotas jaunas viras, vai arī vēsturiskajām virām pielāgotas jaunas vērtnes.

Divviru ārdurvis Z fasādē atrodas savā sākotnējā vietā. Kādas izskatījušās sākotnējās 18. gs. vērtnes, nav zināms. Patlaban esošās vērtnes izgatavotas padomju laikā, domājams, aptuveni atkārtotot te, iespējams, bijušās vēlākas, 19. gs. 4. ceturkšņa durvju vērtnes. Nav saglabājusies arī vēsturiskā ārdurvju virsgaisma. Durvīm saglabājušās apmales, kas daļēji noseptas ar padomju laika apšuvumu, un virsgaismas šķērsis fasādes pusē. Apmāles saglabājušās arī ailas telpas pusē. No sākotnējās furnitūras saglabājušās viras un viru kāši. Drošības ķēde, durvju aizvērējs un atsperes ir vēlāku laiku “uzslāņojumi”. Durvju autentiskie aizbīdņi, slēdzene un atslēga zuduši.

121. attēls. Durvis AD/1, skats no Z fasādes puses.

122. attēls. Durvis AD/1, skats no vējtvera puses.

Vējtveris ar iekšējām ieejas durvīm (D-I/1 starp telpām Nr. T-I/1 un T-I/2) iebūvēts ēkas priekšnamā jau tās celšanas laikā. Šeit saglabājusies sākotnējā durvju kārba, apmales un stobrviras ar dekoratīviem virpotiem galiem. Šobrīd esošā durvju slēdzene, rokturis ar

nosegplāksni un virsgaisma, ko rotā vienkāršs, bet izteiksmīgs siluetzāģējums neogotikas stila formās, izgatavoti 19. gadsimta otrajā trešdaļā, savukārt, durvju vētnes ar raksturīgo dalījumu četros horizontālos pildiņos (augšējie iestikloti) izgatavotas padomju laikā.

123. attēls. Durvju D-I/1 stobrvira.

124. attēls.
Durvju D-I/1 19. gs. beigu – 20. gs. sākuma rokturis un nosegvairodziņš.

125. attēls.

Durvis D-I/1 skatā no telpas T-I/2 puses,
skats uz ZR

126. attēls.

Vējtvera durvju virsgaismā. Skats no telpas
T-I/1 puses
uz DR.

Pirmā stāva iekšdurvis D-I/3, D-I/4, D-I/8 un D-I/12 jau sākotnēji bijušas divu vērtņu durvis. Nevienas no vēsturiskajām vērtņēm gan nav saglabājušas, bet savās vietās atrodas vēsturiskās stobrviras ar virpotiem galiem.

Vispilnīgāk saglabājušās durvis D-I/12. Lai arī tām vairs nav sākotnējo 18. gs. vērtņu, savā vietā atrodas sākotnējā durvju kārba, stobrviras ar bagātīgi virpotiem galiem, kā arī durvju apmales abās kārbas pusēs (apmaļu profila skici skat. pielikumā). Uz virām saglabājies pirmais durvju krāsojuma slānis – gaiši pelēks, virs kura seko vēl vismaz astoņi krāsu slāņi. Minētās vēsturiskās detaļas būtu jā saglabā un jāizmanto savā vietā, bet durvju vērtnes vēlams nomainīt ar jaunām, izgatavotām pēc lokālajos paraugos piemeklētu 18. gs. beigu vērtņu parauga.

127. attēls. Sākotnējā durvju D-I/12 vira

128. attēls.
Durvis D-I/12,
skats no telpas T-I/11 puses.

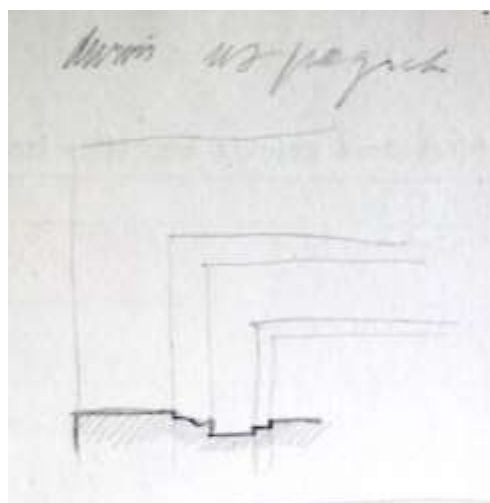
Durvju D-I/3 vērtnes inventarizācijas laikā vairs nebija savā vietā. Šīm durvīm daļēji saglabājušās vēsturiskās apmales, kā arī visu četru 18. gs. beigu viru apakšējās daļas. Arī durvju D-I/8 vērtnes bija demontētas, un savā vietā atradās tikai stobrviru apakšdaļas. Par sākotnējām uzskatāmas nelielas vienas vērtnes durvis D-I/2, kas kalpoja noejai uz pagrabu. Te saglabājusies durvju kārba, vērtne, stobrviras un durvju apmales. Jau 1977. gadā Rundāles pils muzeja speciālisti atzīmējuši šīs durvis kā vēsturiski vērtīgas un uzskicējuši vērtnes profila griezumam. Šo durvju apmaļu profila skici skat. pielikumā.

129. attēls. Durvju D-I/3 vira, 18. gs. beigas.

130. attēls. Durvju D-I/8 vira, 18. gs. beigas.

131. attēls. 18. gs. beigu durvju D-I/8
vērtnes profila skice.
*Rundāles pils muzejs,
Zinātniskais arhīvs*

132. attēls.
Durvju D-I/8 vērtne, 18. gs. beigas.

Pašreiz esošās durvis uz kādreizējo manteļskursteni (telpu T-I/12), visticamāk, uzstādītas 20. gs. sākumā. Par to liecina gan atšķirīgais, sīki dalītais vērtnes un apmales profilējums, gan saglabājies koka rokturis, noseglplāksne un iekaltā atslēgas kārba. Durvis ieeņģotas ar vienkāršām, rūpnieciski ražotām stobrvirām bez dekoratīvām detaļām.

133. attēls. Durvju D-I/8 stobrvira, 20. gs. sākums.

134. attēls.

Durvju D-I/8 rokturis, nosegvairogs
un slēdzene, 20. gs. sākums.

135. attēls.

Durvis D-I/8 no telpas T I-2 puses,
20. gs. sākums.

Ailās D-I/4, D-I/10, D-I/9 durvis un kārbas uz inventarizācijas laiku bija demontētas. Durvis D-I/13 izgatavotas padomju laikā un tām nav vēsturiski nozīmīgu detaļu. Durvis D-I/5, D-I/6 un D-I/7 ir mūsdienu rūpnieciska ražojuma durvis, uzstādītas 2017. gadā.

136. attēls.

2017. gadā uzstādītās
mūsdienu durvis D-I/5 un D-I/6.

Ēkas augšstāvā kopskaitā ir 15 durvis, kuras izgatavotas dažādos būvniecības periodos.

Hronoloģiski nākamās durvis ir salīdzinoši vienkāršas dēļu durvis ar šķērsdzītņi, kas ved uz saimnieciska rakstura telpām – pažobelēm (D-II/7, dubultdurvis D-II/15), kādreizējām saimniecības telpām, virtuvēm. Tās datējamas ar 19. gs. beigām.

Durvīm D-II/9 un D-II/10 saglabājušās gan sākotnējās stobrviras ar virpotiem galiem, gan sākotnējās bagātīgi profilētās apmales, gan rokturi. Arī dubultdurvīm D-II/15 saglabājušās gan vērtnes, gan apmales, gan furnitūra. Durvīm D-II/7 pārlikta sākotnējā daļēji iekaltā slēdzene. Domājam, ka šādas pat konstrukcijas bijušas durvis D-II/11, kurām saglabājušās viras un apmales, bet pati vērtne nomainīta 20. gs. 60. gados. Dēļu durvis ar iedzītņi ieeņgotas ar vienkāršām stobrvirām bez dekoratīviem galiem, bet ailai ir profilētās apmales.

143., 144., 145. attēls. 19. gs. beigu durvis D-II/9 un to furnitūra.

Pilnība saglabājušās arī durvis D-II/13, kas uzstādītas, uzbūvējot pildrežģa piebūvi ēkas D pusē. Dēļu durvīm ar iedzītņi ir viru kāši, lentveida viras ar dekoratīviem galiem, kā arī daļēji saglabājusies pārējā furnitūra. Durvis datējamas ar laiku starp 1848. un 1882. gadu. Pārējās durvis D-II/2, D-II/3, D-II/4, D-II/6 un D-II/14 izgatavotas padomju laikā.

Šo durvju ailas ietver padomju laikā izgatavotas apmales, vērtnes, kas ieeņģotas ar parastām stobrvirām, kā arī citu kultūrvēsturiski nenozīmīgu furnitūru.

Divu vērtņu durvis D-II/4 izgatavotas 20. gs. 60. gados.

146., 147. attēls. durvis D-II/13 ēkas bēniņstāvā.

Mājas būvvēsturei vērts atzīmēt Rundāles pils muzeja speciālistu 1977. gadā sastādīto ēkas aprakstu, kurā toreizējās ārdurvis datētas kā izgatavotas 19. gs. beigās, kā arī atzīmēts, ka ēkas DA daļā pirmajā stāvā tolaik bijušas pildīņu vērtnes ar kanelūrām rotātiem pildīņiem, iespējams – sākotnējās. Inventarizācijas laikā šādas vērtnes mājā netika uzietas, taču ir saglabājusies šo 1977. gadā zīmētā šo vērtņu skice. Minēto vērtņu tipu iespējams izmantot kā prototipu zudušo vēsturisko vērtņu atjaunošanai.

148. attēls.

Lapa no Rundāles pils muzeja speciālistu sastādītā ēkas Rīgas ielā 20 inventarizācijas apraksta.

Rundāles pils muzejs, Zinātniskais arhīvs

Durvju pārskata tabula

1.		AD1	Vērtnes	Ap 1982. gadu, izgatavotas pēc 19. gs. beigu parauga	Nomainīt ar stilistiski ēkas celtniecības laikam atbilstošām divvīru pildīņu durvīm ar virsgaismu
			Apmales	Padomju laika	Izgatavot jaunas pēc vēsturiskā parauga
			Furnitūra	Sākotnējā	Saglabāt, restaurēt
2.		AD2	Vērtnes	Ap 1982. gadu	Nomainīt ar stilistiski ēkas celtniecības laikam atbilstošām durvīm
			Apmales	Padomju laika	Izgatavot jaunas pēc vēsturiskā parauga

			Furnitūra	Padomju laika	Piemeklēt stilistiski atbilstošas
3.		D-I/1	Vērtnes	20. gs. 60. gadi	Ja iespējams, nomainīt ar koka pildiņu durvīm pēc vēsturiska parauga
			Apmales	Sākotnējās	Saglabāt, restaurēt
			Furnitūra	Vīras – 18. gs., slēdzene, rokturis – 19. gs.	Saglabāt, restaurēt
4.		D-I/2	Vērtnes	18. gs. beigas	Saglabāt, restaurēt
			Apmales	Sākotnējās	Saglabāt, restaurēt
			Furnitūra	Sākotnējā	Saglabāt, restaurēt
5.		D-I/5	Vērtnes	2017. gads	
		D-I/6	Apmales	Nav	
		D-I/7	Furnitūra	2017. gads	
6.		D-I/12	Vērtnes	19. gs. otrā puse	Saglabāt, restaurēt
			Apmales	19. gs. otrā puse	Saglabāt, restaurēt
			Furnitūra	19. gs.	Saglabāt, restaurēt
7.		D-I/13	Vērtnes	20. gs. 60. gadi	Ja iespējams, nomainīt ar

					koka pildiņu durvīm pēc vēsturiska parauga
			Apmales	18. gs. beigas	Saglabāt, restaurēt
			Furnitūra	18. gs. beigas	Saglabāt, restaurēt
8.		D-I/14	Vērtnes	20. gs. 70. gadi	Ja iespējams, nomainīt ar koka pildiņu durvīm pēc vēsturiska parauga, aprīkot ar atbilstošu furnitūru
			Apmales	20. gs. 70. gadi	
			Furnitūra	20. gs. 70. gadi	
9.		D-II/1	Vērtnes	19. gs. pirmā puse	Saglabāt, restaurēt
			Apmales	18. gs. beigas	Saglabāt, restaurēt
			Furnitūra	Viras – 18. gs. beigas Slēdzene, rokturis – 20. gs. 60. gadi	Viras saglabāt, restaurēt
10.		D-II/2	Vērtnes	20. gs. 70. gadi	Ja iespējams, nomainīt ar koka pildiņu durvīm pēc vēsturiska parauga, aprīkot ar atbilstošu furnitūru
			Apmales	20. gs. 70. gadi	
			Furnitūra	20. gs. 70. gadi	
11.		D-II/3	Vērtnes	20. gs. 70. gadi	Nomainīt ar kvalitatīvām koka durvīm
			Apmales	20. gs. 70. gadi	
			Furnitūra	20. gs. 70. gadi	
12.		D-II/4	Vērtnes	20. gs. 60. gadi	Ja iespējams, nomainīt ar
			Apmales	20. gs. 60. gadi	

			Furnitūra	20. gs. 60. gadi	koka pildiņu durvīm pēc vēsturiska parauga, aprīkot ar atbilstošu furnitūru
13.		D-II/5	Vērtnes	19. gs. pirmā puse	Saglabāt, restaurēt
			Apmales	18. gs. beigas	Saglabāt, restaurēt
			Furnitūra	Viras - 18. gs. beigas Slēdzene, rokturis – 20. gs. 80. gadi	Viras saglabāt, restaurēt
14.		D-II/6	Vērtnes	20. gs. 70. gadi	Nomainīt ar kvalitatīvām koka durvīm
			Apmales	20. gs. 70. gadi	
			Furnitūra	20. gs. 70. gadi	
15.		D-II/7	Vērtnes	19. gs. pirmā puse	Saglabāt, restaurēt
			Apmales	18. gs. beigas	Saglabāt, restaurēt
			Furnitūra	Sākotnējā	Saglabāt, restaurēt
16.		D-II/8	Vērtnes	19. gs. pirmā puse	Saglabāt, restaurēt
			Apmales	Padomju laika	Izgatavot apmales pēc vēsturiska parauga.
			Furnitūra	Padomju laika	Piemeklēt vēsturiskajam analogu furnitūru, piem. izmantot ēkā esošu no vietas, kur durvis netiks uzstādītas.
17.		D-II/9	Vērtnes	19. gs.	Saglabāt, restaurēt
			Apmales	19. gs.	Saglabāt, restaurēt

			Furnitūra	19. gs.	Saglabāt, restaurēt
18.		D-II/10	Vērtnes	19. gs.	Saglabāt, restaurēt
			Apmāles	19. gs.	Saglabāt, restaurēt
			Furnitūra	19. gs.	Saglabāt, restaurēt. Ja furnitūra bojāta un nav lietojama, vēlams to nodot Bauskas muzejam.
19.		D-II/11	Vērtnes	20. gs. 60. gadi	Ja iespējams, nomainīt ar koka pildiņu durvīm pēc vēsturiska parauga
			Apmāles	19. gs.	Saglabāt, restaurēt
			Furnitūra	19. gs.	Saglabāt, restaurēt Ja furnitūra bojāta un nav lietojama, vēlams to nodot Bauskas muzejam
20.		D-II/12	Vērtnes	19. gs.	Saglabāt, restaurēt
			Apmāles	19. gs.	Saglabāt
			Furnitūra	19. gs.	Saglabāt, restaurēt Ja furnitūra bojāta un nav lietojama, vēlams to nodot Bauskas muzejam
21.		D-II/12	Vērtnes	19. gs.	Saglabāt
			Apmāles	19. gs.	Saglabāt, restaurēt
			Furnitūra	19. gs.	Saglabāt, restaurēt Ja furnitūra bojāta un nav lietojama, vēlams to nodot Bauskas muzejam
22.		D-II/13	Vērtnes	19. gs.	Saglabāt
			Apmāles	19. gs.	Saglabāt, restaurēt

			Furnitūra	19. gs.	Saglabāt, restaurēt Ja furnitūra bojāta un nav lietojama, vēlams to nodot Bauskas muzejam
23.		D-II/14	Vērtnes	20. gs. 70. gadi	Ja iespējams, nomainīt ar koka pildīņu durvīm pēc vēsturiska parauga, aprīkot ar atbilstošu furnitūru
			Apmales	20. gs. 70. gadi	
			Furnitūra	20. gs. 70. gadi	
24.		D-II/15	Vērtnes	19. gs.	Saglabāt
			Apmales	19. gs.	Saglabāt, restaurēt
			Furnitūra	19. gs.	Saglabāt, restaurēt Ja furnitūra bojāta un nav lietojama, vēlams to nodot Bauskas muzejam

Būtisks ēkas būvgaldiecības elements ir kāpnes, kas iebūvētas telpā T-I/1 un ved uz bēniņu stāvu. Kāpnes šajā vietā, visticamāk, tika iebūvētas jau ēkas celšanas laikā, tomēr šobrīd te redzamās izgatavotas vēlāk – 19. gs. 2. pusē. Par to liecina gan kāpņu tehniskais stāvoklis, gan margu virpoto balustru forma, gan roku balsta profilējums.

Kāpnes veido garāks taisns laids, kas vērsts Z-D virzienā, un īsāks tam perpendikulāri vērsts posms apakšdaļā, kas “ar pagriezienu”, ar vēdekļa veidā izvērstiem pakāpieniem pieslēdzas jau minētajam taisnajam laidam.

Kāpņu margas veido no tieviem, samērā primitīvi virpotiem balustriem veidotas margas, kuras augšpusē noslēdz rokas tvērienam pielāgota profila rokturis (lenteris).

Kāpņu tehniskais stāvoklis ir samērā slikts: lielākā daļa balustru zuduši, pakāpieni izstaigāti.

Kāpņu telpas sākotnējo apdari inventarizācijas laikā nebija iespējams noskaidrot, jo telpas sienas nosegtas ar preskartona plāksnēm.

Esošās kāpnes būtu vēlams saglabāt un restaurēt, attīrot tās no pārkrāsojumiem, atjaunojot trūkstošos balustrus un nokrāsojot telpas stilistikai piemērotā krāsā (izmantojot lineļlas krāsu). Telpas sienas jāatbrīvo no preskartona apšuvuma.

149. attēls.
Kāpnes telpā T-I/1, skats uz A.

150. attēls.
Kāpņu margu apakšējais balsts un viens saglabājies balustrs, skats uz DA.

Grīdas

Lielākajā daļā ēkas vēsturiskās grīdu nav saglabājušās.

Vēsturiski vērtīgākā ēkā ir vairogu parketa grīda otrā stāva telpās T-II/5 un T-II/6, kuru vajadzētu attīrīt no pārkrāsojuma slāņiem un restaurēt.

Šo grīdu veido kvadrātiski parketa vairogi ar ārējo izmēru 99 x 99 cm, bet tajos izmantoto dēlīšu platums ir 7,6 cm. Katra parketa vairogu veido perpendikulāri un diagonāli orientēti rāmja dēļi, kuros ievietoti 4 kvadrātiski un 8 trijstūra formas pildiņi.

151. attēls. Vairogu parkets telpā T-II/5, skats uz DA.

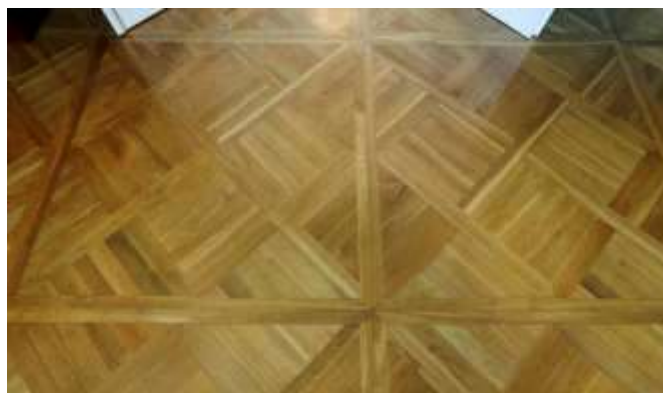
152. attēls. Vairogu parkets telpā T-II/5, skats uz D.

Raksts, kādā dēļiši savienoti, raksturīgs 19. gs. otrās trešdaļas grīdu segumiem (parketa vairoga skici skat. pielikumā). Līdzīga raksta, tikai izmēros lielāki šāda tipa parketa vairogi izmantoti Mežotnes pils otrā stāva parādes telpās, Mēdemu villā (*Villa Medem*) Jelgavā, un vairākās citās Latvijas vēsturiskajās celtnēs.

Parkets darināts no skujkoka (priedes?) un šobrīd to klāj biezs brūnas eļļas krāsas slānis.

153. attēls. Vairogu parketa fragments telpā T-II/5, skats uz A.

154. attēls. Rekonstruētais šāda raksta vairogu parkets Mežotnes pils 2. stāva parādes telpu anfilādē.

155. attēls. Vēsturiskais šāda tipa vairogu parkets Mežotnes pils 2. stāva parādes anfilādē (skats uz Kupola zāli).

Jāšaubās, vai šis sarežģītais un pietiekami dārgais grīdas segums jau sākotnēji atradies šajās nelielajās un pieticīgajās bēniņu stāva telpās, tomēr šo jautājumu būs iespējams noskaidrot vienīgi veicot daļēju grīdas demontāžu, kas inventarizācijas laikā nebija iespējams.

156. attēls. Ķieģeļu grīda telpā T-II/8, skats uz R.

Par kultūrvēsturisku vērtību uzskatāmas arī māla ķieģeļu grīdas divās augšstāva telpās T-II/8 un T-II/9, kuras vēsturiski izmantotas kā virtuve un virtuves palīgtelpa. Tās, likvidējot manteļskursteņa piltuvi, izveidotas, domājams, 19. gs. vidū.

Pārējās telpās vēsturiski vērtīgi grīdu segumi netika konstatēti.

Nav šaubu, ka lielākajā daļā ēkas (protams, izņemot mantelškursteni) grīdas sākotnēji bija ieklātas ar dēļu segumu, taču laika gaitā tas, acīmredzot, izdila, bojājās un tika aizstāts ar jauniem dēļiem. Lielu daļu telpu šobrīd klāj ar pentaftāla u.c. sastāva krāsu krāsoti padomju laikam raksturīgie, izteikti šaurie (12–15 cm) skujkoka dēļi, kuriem nav kultūrvēsturiskas vērtības, bet dažās telpās (piemēram T-I/12) ir betona klona grīda.

Atsevišķās telpās dēļu grīdas pārklātas ar linoleju. Augšstāvā grīdu segumam padomju laikā izmantotas kokskaidu plātnes. Telpās T-I/3, T-I/4, T-I/5 un T-I/6 uz inventarizācijas brīdi bija jaunas, 2016. – 2017. gadā ielietas betona grīdas.

157. attēls.
Padomju laikā ieklāta
krāsotu dēļu grīda telpā T-I/10.

Interjera apdare

Detalizētu informāciju par ēkas interjeru apdari – sienu, griestu dekoratīvajiem krāsojumiem vai tapetēm, kā arī tās tapšanas laiku inventarizācijas laikā iegūt neizdevās.

Lielāko daļu telpu sienu klāj padomju laika uz koka karkasa stiprinātas preskartona plātnes, kuras uzstrādātas, domājams, ap 1980. gadu. Atsevišķās vietās, kur plātnes jau demontētas, izdevās fiksēt nelielus vēsturisko krāsojuma fragmentus, tomēr tie sniedz tikai defragmentētu priekšstatu par krāsojumu sistēmām un to hronoloģiju.

Visticamāk, tik senā un Bauskas pilsētai pietiekoši reprezentablā ēkā varēja būt lietota arī mākslinieciski vērtīga apdare, taču tās konstatēšanai nepieciešamas zondāžas, kam vajadzīgi ievērojami lielāki resursi un pilnīga padomju laika apšuvuma demontāža.

Dekoratīva krāsojuma atliekas – dubultas krāsainas līnijas veidotos rāmjos ietverti laukumi ar šļakstinājuma tehnikā veidotu krāsojumu – konstatēti telpas T-I/3 DA stūrī, taču arī šis krāsojums uzskatāms par padomju laika jaunrades piemēru.

Telpā T-I/3 sienas laukumā blakus kamīnkrāsnij zem vairākiem pārkrāsojuma slāņiem tika konstatēts ar spilgti zilu krāsu trafaretēts ornaments – ziedu motīvi. Jādomā, ka šī apdare tapusi kā tapešu lētāka alternatīva, un, iespējams, darināta 20. gs. sākumā.

19. gs. vidus – 20. gs. sākuma dekoratīvā krāsojuma fragmenti konstatēti arī uz pagrabu vedošo kāpņu telpā T-I/3, kur uz sienas saglabājies ar melnām līnijām krāsots taisnstūra formas rustu konturējums, kas katra taisnstūra stūris papildināts ar trafareta tehnikā izpildītu brūni sarkanu ornamentu.

158. attēls. Sienas apdares fragments telpas T-I/3 DA stūrī, skats uz A.

159. attēls. Sienas krāsojuma fragments uz pagrabu vedošo kāpņu telpas A sienas, skats uz ZA.

160. attēls.
Ar trafaretu veidotā krāsojuma fragments telpā T-I/3.

Bēniņstāva telpu sienas šobrīd klātas ar preskartona vai ģipškartona plātnēm, kuras aplīmētas ar padomju laika tapetēm, bet palīgtelpās, tādās kā virtuvēs un gaitenēs, sienas apmetas un krāsotas. Ņemot vērā konkrētos apstākļus, vēsturiski nozīmīga sienu un griestu apdare šajā stāvā nav konstatēta.

Ēkas būvvestures kontekstā jāpiemin vēl kāds krāsojums – vairoga formas kartušā ietverts gadskaitlis un romiešu cipars VIII, kas, visticamāk, apzīmē astoto, resp., augusta mēnesi. Krāsojums uzziets uz pažobeles Nr. 1 apmestās D sienas, un, domājams, to tur uzkrāsojuši māldermeistari, kuri minētā gada augustā ēkā veikuši kādus remonta darbus. Meistaru izvēlētās krāsas (balta, zila un sarkana) var liecināt par viņu vēlmi šādi iemūžināt Krievijas karoga krāsas, tomēr krāsu secība uz sienas neatbilst to secībai minētajā karogā.

161. attēls.
Kartuša ar gadskaitli “1908”
uz pažobeles Nr. P1 D sienas.

Apkures ietaises

Vēsturiski ēkā bijusi malkas apkure, kura tur pastāvi līdz pat mūsu dienām. Telpas tikušas apsildītas ar podiņu krāsnīm, sildmūriem un plītīm.

Inventarizācijas laikā konstatēts, ka pēdējo gadu laikā jaunie saimnieki uzsākuši darbus, lai mājā ierīkotu centralizētu apkuri. Apkures katlu paredzēts uzstādīt telpā T-I/7.

Ēkai ir četri skursteņi – trīs tās pamatkorpusā, bet viens šķērskorpusā (pildrežģa piebūvē).

Pamatkorpusā vēsturiskie skursteņi mūrēti no pilnas masas sarkanā māla ķieģeļiem, bet virs jumta kores redzamās skursteņu cepures ēkas pamatkorpusa skursteņiem labotas, izmantojot silikātķieģeļus, un tikai šķērskorpusam tā mūrēta no sarkanajiem ķieģeļiem. Gan šķērskorpusa skursteņa, pie kura inventarizācijas laikā nav konstatēta nekāda apkures ierīce, gan trīs pamatkorpusa skursteņu cepures virs jumta kores ir neapmestas. Bēniņu daļā skursteņi ugunsdrošības nolūkā apmesti, un to apmetumā saglabājušās atzīmes, kas tur atstātas skursteņu apmešanas un apmetuma remontu laikā.

162. attēls.

Ieskrāpējums skursteņa apmetumā, iemūžinot skursteņa remonta laiku un meistara vārdu (nesalasāms). Vai uzrakstā domāts 1919. gada 7. augusts, vai minētā gada jūlijs/augusts, īsti nav saprotams.

163. attēls.

Ieskrāpējums skursteņa apmetumā, iemūžinot skursteņa remontēšanas laiku – 1921. gadu – un amatnieka iniciāļus “A.K.”.

164. attēls.

Ieskrāpējums skursteņa apmetumā, iemūžinot skursteņa remontēšanas laiku – 1921. un 1939. gadu, kā arī amatnieka vārdu (nesalasāms).

Senākā apkures ierīce, kas ēkā vismaz daļēji saglabājusies, ir jau agrāk pieminētais 18. gs. izbūvētais apvalkdūmenis jeb manteļskurstenis, kas patiesībā bija vesela telpa (T-I/12). Parasti manteļskurstenī atradās pavards ēdiena gatavošanai, un to nereti izmantoja kā telpu, no kuras caur sienā izbūvētām atverēm kurināt arī blakus telpu apkures ietaises. Vai tas tā bijis arī šajā ēkā, noskaidrojams veicot vērīenīgas telpas apmetuma un mūrējuma zondāžas, taču atsevišķas pazīmes uz to norāda jau šobrīd. Tā, inventarizācijas laikā konstatēts, ka manteļskursteņa Z sienā atrodas durtiņas, pa kurām apkurināms no divu

atšķirīga brūnuma toņu podiņiem mūrēts glazētu podiņu sildmūris K-I/1, kas kalpo priekšnama (telpa T-I/2) apsildīšanai.

Konkrētais sildmūris būvēts 20. gadsimts sākumā.

165. attēls.

No bijušā manteļskursteņa (telpas T-I/12) apkurināms sildmūris K-I/1 (daļēji aizsegts ar izņemtām durvju vērtņēm), skats uz DR.

Citas 18. gs. apkures ietaises vai to podiņi inventarizācijas gaitā ēkā nav uzieti.

Konstatēts, ka krāsnis, sildmūri un plītis, kuri ēkā atrodami vēl šobrīd, te būvēti 19. gs. nogalē un 20. gadsimtā.

Hronoloģiski senākā (iespējams, būvēta 19. gs. vidū) no objektā esošajās apkures ietaisēm ir krāsota neglazētu podiņu stūra krāsns K-I/6 telpā T-I/11 ar reljefu dzegu un masīvu gludu atiku.

Jau vēlāk – visticamāk, 19. gs. 4. ceturksnī, tapusi no balti glazētiem podiņiem mūrētā kamīnkrāsns K-I/2 ar reljefu dzegu un fasādē iestrādātu dekoratīvu kartušu (telpā T-I/3), visticamāk uzstādīta, bet tās reljefo detaļu pārbronzēšana veikta 20. gs. 70. – 80. gados.

166. attēls. Krāsns K-I/6.

167. attēls. Krāsns K-I/2.

168. attēls.

Krāsns K-I/2 dekoratīvais rotājums

Divas atšķirīgu toņu brūni glazētās krāsni K-I/3 un K-I/5 telpās T-I/8 un T-I/10, visticamāk, būvētas 20. gs. sākumā, iespējams, 1908. gadā, kad, kā liecina ēkā saglabājušies uzraksti, ēkā notikuši lielāki remontdarbi. Šajā pat laikā, šķiet, pārmūrēta arī brūni glazētu podiņu plīts T-II/8 bēniņu stāva virtuvē. Kur tieši izgatavoti konkrētie krāšņu podiņi, būs varēs konstatēt

tikai veicot to pārmūrēšanu (resp., tad, kad būs iespēja apskatīt podiņu iekšpusē iespīestās darbnīcas zīmes).

169. attēls. Krāsns K-I/3.

170. attēls. Krāsns K-I/5.

171. attēls.
20. gs. sākuma plīts telpā T-II/8.

Cilindriska krāsns skārda apvalkā K-I/4 telpā T-I/8 uzstādīta padomju laikā, bet bēniņu stāvā saglabājušās vēl trīs padomju laika krāsni. Telpā T-II/3 saglabājusies vienkārša taisnstūra paralēlskaldņa formas krāsns no balti glazētiem podiņiem.

172. attēls. Krāns K-II/1.

173. attēls. Krāns K-II/3.

174. attēls.

Bauskas rūpkombināta zīmogs uz krāsns K-II/3 podiņa.

175. attēls. Krāsns K-II/2.

Krāsns ar noapaļotiem stūriem telpā T-II/10 padomju laikā mūrēta, daļēji izmantojot tajā 20. gs. sākuma brūni glazētus podiņus (iespējams, no šeit pirms tam bijušas krāsns). Arī krāsns telpā T-II/5 uzstādīta padomju laikā - 20. gs. 50. – 60. gados. Šis, un iespējams, arī krāsns K-II/3 podiņi izgatavoti Bauskas rūpkombinātā, par ko liecina vienā no podiņiem iespiestā ražotāja zīme.

Kā savrupatradumi jāpiemin pagalmā, būvgružos atrastie jau nojaukto krāšņu podiņi ar ražotāja zīmogiem. Ar tiem zīmogoti balti glazēti podiņi, kas izgatavoti Karla Traumana manufaktūrā. Šī ražotne darbojusies Rīgā, laikā ap 1879. līdz 1883. gadam. Būvgružos atrodami gan plāksnes podiņi, gan vesels bagātīgi profilētas dzegas podiņš. Vēl kādi podiņi marķēti ar zīmi A.W .../M... iespējams, ka tā ir A. Vīzes manufaktūra Jelgavā (Mītavā), bet tā precizēšanai būtu vajadzīgs kāds podiņš ar veselu zīmoga nospiedumu.

176. attēls. Savrupatradums – K. Traumana manufaktūrā izgatavotas krāsns podiņš, domājams no telpā T-I/4 nojauktās krāsns.

177. attēls. K. Traumana manufaktūras zīmoga atspiedums uz krāsns podiņa.

178. attēls. Savrupatradums – krāsns podiņš ar zīmogu A.W... /M...

Krāsns K-I/1, K-I/2, K-I/3, K-I/5, K-I/6 uzskatāmas par kultūrvēsturiski nozīmīgām, un, ja tās arī netiktu izmantotas ēkas apkurināšanai, tās vajadzētu saglabāt un, iespēju robežās, restaurēt. Šo krāšņu likvidācija nav akceptējama.

Būtu vēlams jau nojaukto krāšņu podiņus – pa vienam veselam eksemplāram ar pilnu zīmoga nospiedumu – nodot Bauskas muzejam.

Senāko krāšņu oriģinālā furnitūra – durtiņas, pelnu durtiņas, utt. “*in situ*” praktiski nav konstatētas. Izņēmums ir krāsns K-I/5, kuras korpusā saglabājušies sākotnējie misiņa aķīši.

Sākotnējā furnitūra saglabājusies plītij. Kā savrupatradums jāmin ēkas bēniņos atrastās čuguna

lējuma krāsns iekšējās durtiņas, kas izgatavotas R. H. Manteļa (1853–1924) fabrikā Rīga. Šī ražotne darbojusies laika posmā no 1879. gada līdz Pirmajam pasaules karam.⁸

179. attēls. Krāsns K-I/5 āķītis drēbju žāvēšanai.

180. attēls. R. H. Manteļa fabrikā Rīga izgatavotās krāsns iekšējās durtiņas.

---

⁸ Latvijas Inženieru un Tehniķu Kongresa Biroja Žurnāls, 1924.04.15.

Secinājumi

Rezumējot inventarizācijas gaitā iegūto informāciju, jāsecina, ka:

1. Ēka Rīgas ielā 20 ir ļoti nozīmīga vēsturiska būve, kas saglabājusi daudz autentisku elementu, un vērtīga Bauskas vecpilsētas sastāvdaļa.
2. Lai gan precīzs ēkas celšanas gads nav zināms, kartogrāfiskais materiāls un inventarizācijas rezultāti ļauj secināt, ka tā celta jau 18. gadsimta pēdējā ceturksnī. Vienstāva guļšķautņu ēka ar dakstiņu jumtu sākotnēji bijusi krāsota sarkanā krāsā.
19. gs. pirmajā trešdaļā ēkai izbūvēts mezonīns. Visticamāk, 19. gs. 70. gados ēka remontēta – nomainītas ārdurvis, daļa logu rāmju, iebūvētas jaunas krāsnis, pārbūvēts manteļskurstenis un pagalma pusē pie tās D fasādes uzceltas divas piebūves (vismaz viena no tā – pildrežģa tehnikā). Remonti ēkā notikuši arī 20. gadsimta sākumā, 1908. gadā.
3. Savā vairāk nekā 200 gadus ilgajā pastāvēšanas laikā ēka zaudējusi daļu sākotnējo būvelementu un nonākusi sliktā tehniskā stāvoklī, tomēr kopumā pārveidojumi minimāli mainījuši ēkas apjomu. Ēka joprojām iemieso tās celšanas laika būvniecības paņēmienus, un tajā saglabājies liels skaits autentisku būvdetaļu – dažādu periodu logu apkalumi, durvis, durvju viras, krāsnis, kāpnes, vairogu parketa grīda. Celtne ir nozīmīga Rīgas ielas apbūves koptēla sastāvdaļa un būtiski bagātina visu Bauskas vecpilsētas kopainu.
4. Neraugoties uz jau pieminētajiem pārveidojumiem un atsevišķu elementu zudumiem, ēku Rīgas ielā 20 iespējams renovēt – atjaunot sākotnējo fasāžu virsmu un tās krāsojumu, par paraugu ņemot saglabājušos oriģinālus, restaurēt un rekonstruēt logus un slēģus, kādi tie redzami vēsturiskos fotoattēlos, restaurēt oriģinālo durvju un logu furnitūru, kā arī rekonstruēt durvis. Ēkai iespējams atjaunot arī dakstiņu jumta segumu.
5. Tā kā celtne ir ļoti būtiska Bauskas vecpilsētas sastāvdaļa, tās atjaunošana svarīga ne vien ēkas īpašniekam, bet visai Bauskas sabiedrībai. Šī iemesla dēļ būtu lietderīgi ēkas renovācijai saņemt būtisku Bauskas pašvaldības finansiālu atbalstu.

Rekomendācijas

Attiecībā uz ēkas Bauskā, Rīgas ielā 20 vizuālo tēlu būtu ievērojami sekojoši nosacījumi:

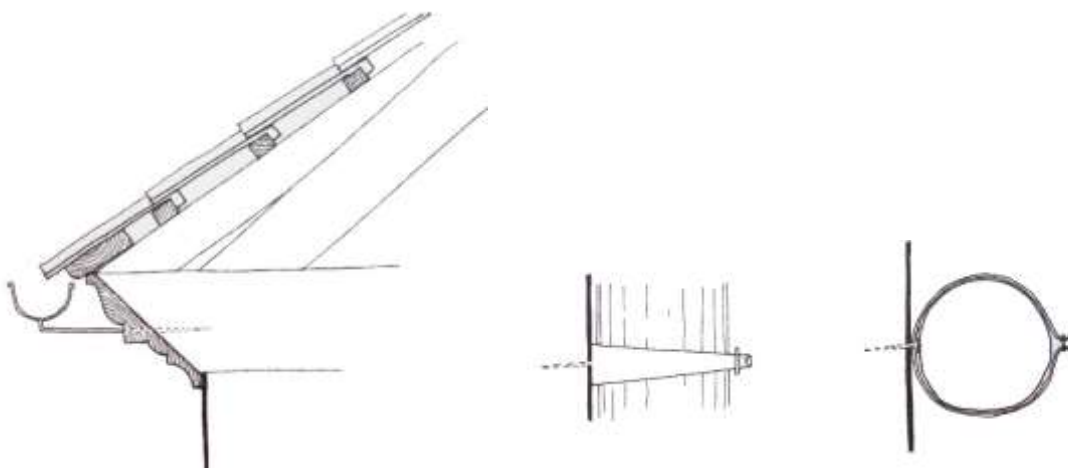

1. Veicot ēkas fasāžu remontu, izmantojot kaļķa javu, būtu jāveic tās pamatu un cokola daļas tehniska sakārtošana un apmetuma remonts.

2. Ēkas fasādes būtu jāatbrīvo no padomju laika dēļu apšuvuma un tās stūros jāatjauno nosedēļi ar rustojumu, kā tas redzams vēsturiskās fotogrāfijās. Gan pirmā, gan otrā stāva logiem atjaunojamas dekoratīvās profiljoslas zem logiem un logu apmales, par paraugu izmantojot ēkas A fasādes L II/3 loga profiljoslu un apmales.

Fasādes krāsojums jāveic ar miltu krāsu inventarizācijā konstatētajā zviedru sarkanajā tonī, bet dzegas, profillīstes zem palodzēm un apmales krāsojamas ar lineļlas krāsu, toni precizējot remontdarbu gaitā. Lai ēkas fasādēs pilnvērtīgi atspoguļotu arī citus vēsturiskos celtnes būvniecības etapus, būtu ieteicams atsegt arī šķērskorpusa pildrežģa konstrukciju. Tās mūra daļas krāsojamas ar kaļķa krāsu, bet koka konstrukcijas – ar lineļlas krāsu.

3. Ēkai būtu vēlams atjaunot sākotnējo māla dakstiņu (holandiešu tipa) jumta segumu. Ēka aprīkojama ar apaļām dzelzs skārda teknēm un notekcaurulēm. Vēlams tās stiprināt, atbilstoši vēsturiskiem paraugiem.

181. attēls.

Teknes konsle iedzīta dzegā, caurule pie fasādes stiprināma ar skārda detaļu, kuras gali fiksēti ar stiepli.

Shematisks zīmējums no grām. *Kuldīgas vecpilsētas apbūves noteikumi attēlos.*

Kuldīgas novada pašvaldība, 2016.

4. Skursteņus virs jumta kores rekomendēts plāni apmest un balsināt.

5. Vēlama ēkas zelmiņu celtniecības konstrukcijas – pildrežģa – atsegšana un eksponēšana.

6. Lai paaugstinātu ēkas energoefektivitāti, bet neizpostītu ēkas vēsturisko fasādi un tās elementus, ja tas nepieciešams, ēku siltināt no iekšpuses, izmantojot koka būvei draudzīgus materiālus: šķirbas starp guļšķautņiem aiztaisāmas ar, piemēram, linšķiedras siltumizolācijas materiālu vai kaņepēm, tad liekams kartona slānis vēja izturēšanai, tad starp koka karkasu pildīta pūšamā ekovate un tad – kokšķiedras plāksnes.⁹ Akmens vate vai putuplasts (uzputotais polistirols) koka ēkai nav izmantojams, jo rada kondensātu un veicina mitruma uzkrāšanos, kā rezultātā konstrukcijas bojā pelējums, sēnes, sīkbūtnes. Akmens vati un putuplastu bojā arī grauzēji.

7. Iespējami ātri jāveic vēsturiski korekts logu rāmju remonts un restaurācija (konkrētās rekomendācijas par katru loga elementu skat. tabulā). Obligāti saglabājama, atjaunojama vēsturiskā furnitūra. Logi krāsojami (vēlams – izmantojot dabīgo lineļlas krāsu) gaiši pelēkā krāsā, toni darbu gaitā saskaņojot ar arhitektu. Energoefektivitātes paaugstināšanai rekomendēts izgatavot jaunus priekšlogus, vislabāk ar koka rāmī iestrādātu stikla paketi.

8. Kā ēku bagātinošu un pilsētas apstākļos pietiekoši funkcionālu detaļu vēlams atjaunot arī logu dēļu slēgus, vismaz ēkas A un Z fasādes pirmā stāva logiem. Kā slēgu prototips izmantojams esošais slēģis, kas papildināms ar atbilstošu furnitūru – virām, atsperes tipa slēdzējmehānismu, fiksatoriem. Kā furnitūras prototipi izmantojami paraugi Bauskas vecpilsētā (piemēram, Plūdoņa ielā 52, Rīgas ielā 20). Slēgi krāsojami ar lineļlas krāsu gaiši pelēkā krāsā (tonis saskaņojamas ar arhitektu darba gaitā).

---

⁹ Skat. piemēram, <http://www.videstehnika>.

184. attēls.
19. gs. slēģu viras Bauskā, Plūdoņa ielā 52.

182. attēls. 19. gs. slēģu fiksatori Bauskā,
Plūdoņa ielā 52.

183. attēls.
19. gs. slēģu fiksators

9. Tā kā ēkas sākotnējās ārdurvis nav saglabājušās, bet esošās izgatavotas padomju laikā, neievērojot ēkas stilistiku un celšanas laiku, vēlams no jauna izgatavot ēkas ieejas durvis ar virsgaismu, kā paraugu to projektēšanai izmantojot stilistiski un hronoloģiski piemērotas 18. gs. pēdējā ceturkšņa durvju vērtnes un apmales. Esošā vēsturiskā furnitūra – viras, aizbīdņi u.c. – saglabājami un restaurējami. Durvju vērtnes krāsojamas ar tonētu dabīgās linellās krāsu pelēkā krāsā (tonis saskaņojamas ar arhitektu darba gaitā). Vēlams durvis aprīkot ar tām stilistiski atbilstošu rokturi, slēdzeni un nosgplāksnēm.

10. Ja iespējams, nomaināmas pagalma pusē esošās ārdurvis (AD2), izgatavojot tās pēc vēsturisku profilētu dēļu durvju parauga, piemēram, Bauskā, Rīgas ielā 38.

11. Ēkas iekšienē esošās autentiskās detaļas – manteļskurstenis, kāpnes, kāpņu margas, durvju virsgaismas, vērtnes, durvju apmales, durvju furnitūru, logu apmales, palodzes, parkets, ķieģeļu grīdas, krāsnis u.c. – saglabājamas un atjaunojamas. To iznīcināšana vai likvidēšana

nav pieļaujama. Vēsturisko interjera detaļu nomaiņa pieļaujama tikai izņēmuma situācijā, pieaicinot pirms tam Bauskas muzeja speciālistus un nododot šo detaļu muzejā tās turpmākai saglabāšanai.

Izraksts no VKPAI rīkojuma nr. 2/15 (01.04.2011.)

VALSTS KULTŪRAS PIEMINEKĻU AIZSARDZĪBAS INSPEKCIJAS
REKOMENDĀCIJAS Nr. 2011-3 VĒSTURISKO ĒKU ENERGOEFEKTIVITĀTES
UZLABOŠANAI

4.3. Svarīga vēsturisko ēku arhitektūras sastāvdaļa ir logi. Tie ir viens no aktīvākajiem fasādes elementiem, kā arī stila un laikmeta tehnisko iespēju spogulis. Jācenšas saglabāt katru oriģinālu logu, to kopjot, remontējot un restaurējot. Logu nomaiņa atbalstāma tikai gadījumos, ja bojājumu novēršana ievērojami pārsniedz jauna, kvalitatīva un tāda paša materiāla loga izgatavošanas un iestrādāšanas izmaksas. Kā kompromiss pieļaujama logu iekšējo rāmju nomaiņa. Pēc iespējas jā saglabā vismaz logu oriģinālie ārējie rāmji. Logu nomaiņa veicama vienīgi saskaņā ar visas ēkas fasādes risinājuma projektu.

Koka logu un durvju priekšrocības:

Koka izstrādājumi ir ekoloģiski, koka resursi dabā atjaunojas.

Koka logu un durvju utilizācija nenodara ļaunumu videi.

Koka logu un durvju konstrukcija ir elpojoša, palīdz novērst mitrumu un pelējumu telpās.

Atbilstoša lietošana un kopšana garantē to ilgmūžību, tie ir remontējami un pārkrāsojami.

Koka logus iespējams modernizēt, nomainot stiklus un iestrādājot blīvgumiju.

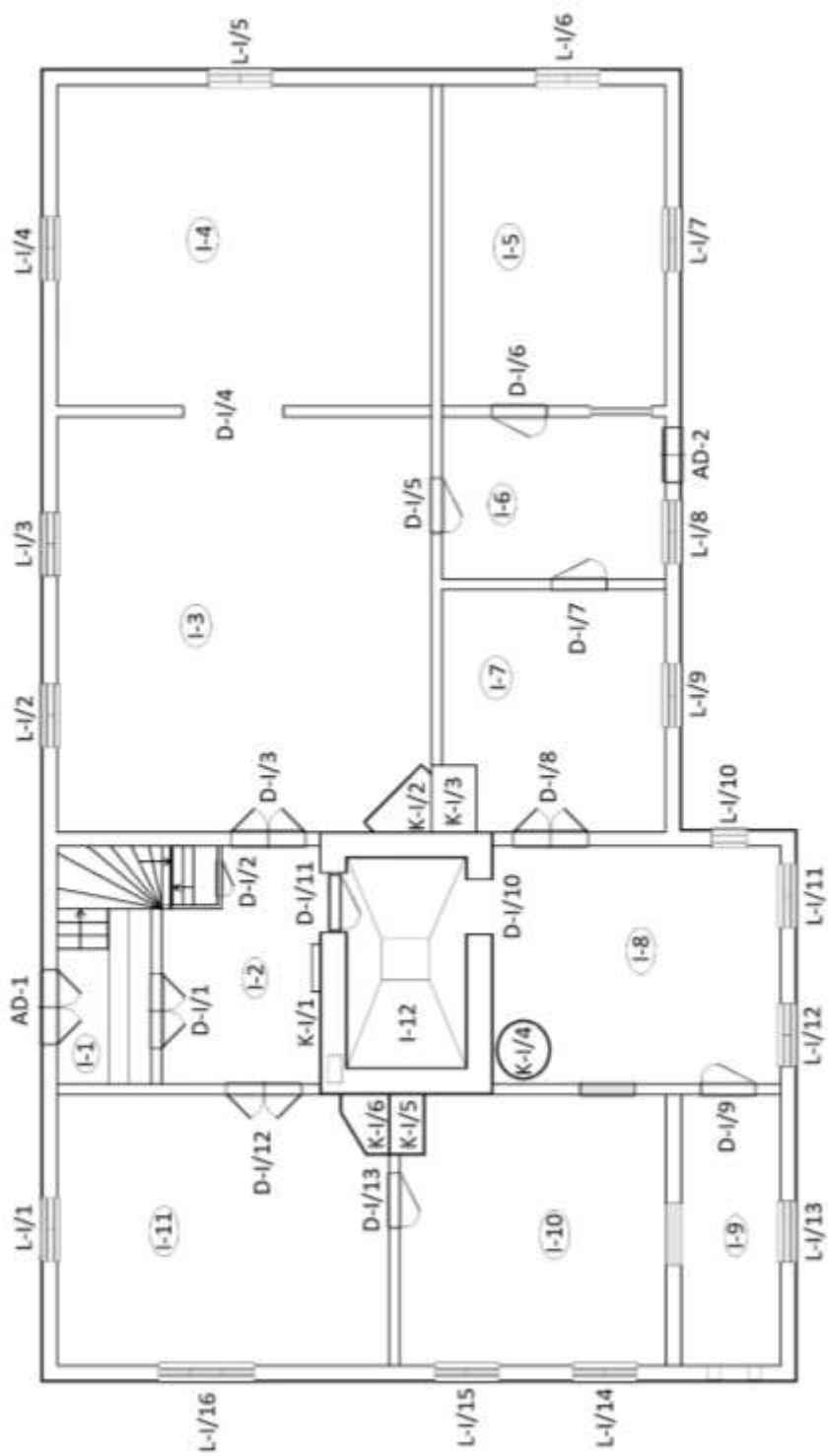
Būtiska durvju un logu sastāvdaļa ir arī logu un durvju furnitūra.

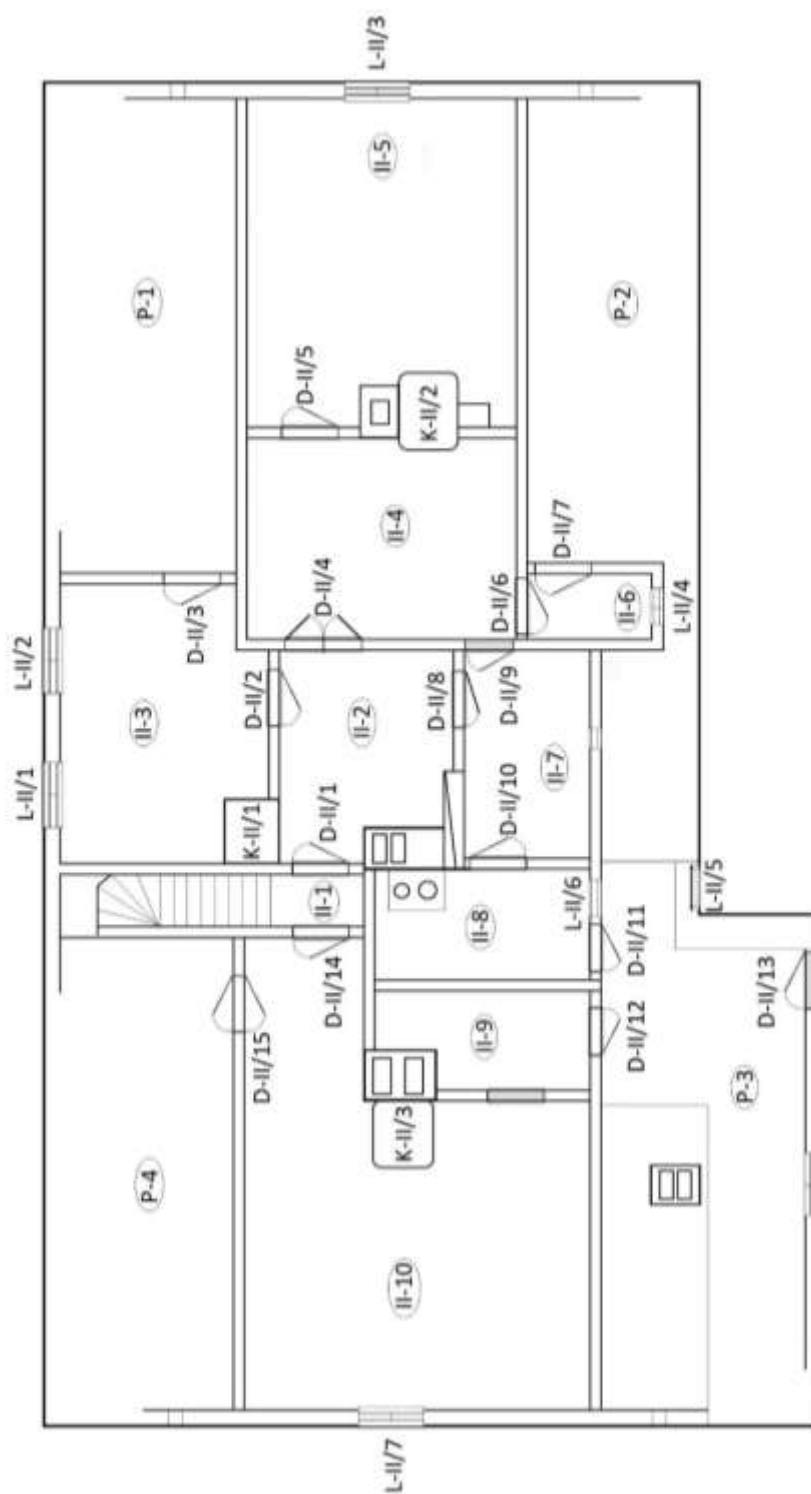
Shēmas, rekonstrukcijas

---

1. Pirmā stāva plāns - shēma ar logu un durvju numerāciju
2. Otrā stāva plāns - shēma ar logu un durvju numerāciju
3. Z fasādes rekonstrukcijas zīmējums – 1797. gada situācija
4. Z fasādes rekonstrukcijas zīmējums - 19. gs. pirmās trešdaļas situācija

Pirmā stāva plāns - shēma ar logu un durvju numerāciju

Otrā stāva plāns – shēma ar logu un durvju numerāciju

Z fasādes rekonstrukcijas zīmējums - 1797. g. situācija

Z fasādes rekonstrukcijas zīmējums – 19. gs. pirmās trešdaļas situācija